Šola v naravi

CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi

Letnik XIV, November 2022

C Š O D

Izdajatelj
CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI
Frankopanska ulica 9
1000 Ljubljana
Slovenija

E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 2348 600
Telefaks: 01 2348 630

Odgovorna oseba
Branko Kumer, direktor

Uredništvo
Irena Kokalj, spec.
Mirjana Jesenek Mori
Irena Brajkovič
Simona Žibert Menart
Klavdija Dolinar Novak
Gregor Marinšek
Katarina Konda

Fotografije
avtorji prispevkov
Lucija Gorišek, naslovnica - otroci iz vrtca Jelka

Naklada
1000 izvodov

Lektoriranje
avtorji prispevkov

Oblikovanje in tisk
Tiskarna Present

ISSN 1855-5772

UVODNIK

CŠOD v tem letu praznuje 30-letnico ustanovitve. V vsem tem času smo poleg izvajanja programov na prostem razvijali tudi didaktiko učenja na prostem ter spodbujali učitelje in vzgojitelje šol in vrtcev, da tudi sami pri svojem delu izvajajo pouk na prostem. Marsikdo se je ravno po udeležbi CŠOD seminarja ali konference opogumil in začel izvajati vsebine na prostem v okolici šole, bližnjem gozdu ali travniku.

CŠOD podpira in spodbuja razvoj pouka na prostem s seminarji, revijo Šola v naravi, priročniki ter z organizacijo nacionalnih in mednarodnih konferenc o didaktiki učenja na prostem.

6. nacionalna konferenca je potekala 25. avgusta 2022 vzporedno na lokaciji CŠOD Prvine in CŠOD Gorenje. Udeležilo se je je 120 pedagoških delavcev, ki so si izmenjali 90 dobrih praks in izkušenj. Izbrane prispevke te konference objavljamo v celoti v tej reviji.

Naj vam bodo za dodatno spodbudo in nove ideje pri izvedbi pouka na prostem.

Branko Kumer
Direktor CŠOD

Izvedba tehniškega dne, ur slovenščine in glasbene umetnosti na prostem

Implementation of a technical day, classes of Slovenian language and Music in open air

Suzana Jefim
Osnovna šola Veliki Gaber

Izvleček

Otroci vedno znova uživajo ob učenju na prostem. Naloga učiteljev je, da jim pokažemo, kako je narava čudovita, kaj vse nam ponuja in kaj vse se lahko v njej naučimo. V prispevku je navedenih nekaj idej, kako popestriti šolski vsakdan z dejavnostmi na prostem, na šolskem vrtu in v gozdu. Z učenci 3. razreda sem izvedla tehniški dan v gozdu, na šolskem vrtu pa smo imeli nekaj ur slovenščine in glasbene umetnosti. Ob tem smo skorajda »pozabili« na šolske zvezke, raziskovali naravne materiale in se na ta način učili novih pojmov, orientacije in spretnosti. Z gibalnimi dejavnostmi na prostem smo dokazali, da otroški možgani delujejo veliko bolje in njihova domišljija skoraj ne pozna meja. Poleg tega se otroci dandanes premalo gibajo na svežem zraku in je tak način poučevanja dobrodošel. Otroci so pri dejavnostih smiselno uporabljali svoje znanje ter ob igri in raziskovanju znanje še razširili in pridobili novega. Ob tem so se počutili odlično, dobro sodelovali med seboj, se učili strpnosti, medsebojne pomoči, se bolje spoznavali, urili ročne spretnosti ter razvijali vztrajnost in potrpežljivost.

Ključne besede: glasbena umetnost, gozd, naravni materiali, slovenščina, šolski vrt, tehniški dan

UVOD

Pogosto izkoristim možnost obiska šolskega vrta za učenje na prostem. Vsak začetek je težak in tudi pri učenju na prostem ni enostavno. Otroci se morajo najprej naučiti, kako »izklopiti« vse moteče zvoke in se osredotočiti na svojo nalogo in učenje, kako se pripraviti za delo na prostem in upoštevati malce drugačna pravila, kot so v učilnici. Za to je potrebnih kar nekaj ur, potem pa delo steče, nič več jih ne moti promet v bližini in drugi otroci pri urah športa na šolskem igrišču. Vredno je vložiti veliko truda, saj otroci to danes res nujno potrebujejo. Nekoč so popoldneve preživljali večino časa na prostem, danes pa več časa preživijo v zaprtih prostorih pred računalniki in se predvsem premalo gibajo. Naši možgani so veliko bolj aktivni, ko smo v gibanju, zato je učenje in pomnjenje bolj učinkovito (Rajović, 2019).

V sodobni družbi lahko vsak zelo hitro pride do želenih informacij. Naš cilj pa zagotovo ni le posredovanje informacij, ampak tudi spodbujanje otrok k samostojnemu razmišljanju, analiziranju in vrednotenju. To najlažje razvijamo s postavljanjem vprašanj in dajanjem nalog, ki spodbujajo aktivnost otrok (Kompare, Rupnik Vec, 2016). Zato je najbolje izkoristiti naravo, ki jo imamo v bližnji okolici.

Ker sem rada v naravi, sem se odločila, da celoten tehniški dan z učenci 3. razreda izpeljem v gozdu, saj učilnico pogosto zamenjam z »učilnico na prostem«. Tako je nastalo nekaj idej, kako izpeljati ure slovenščine ali glasbene umetnosti na prostem. Pri tem stremim k temu, da ne zamenjamo zgolj prostora, ampak da otroci pri tem naravo začutijo in jo raziskujejo.

TEHNIŠKI DAN V GOZDU

Za uvod sem jih spodbudila k razmišljanju o življenjskem prostoru (gozd). Pri tem so uporabili vso svoje znanje in prišli do zaključka, čemu vse služi gozd (dom živalim, proizvajanje kisika, priprava drv, les za izdelavo pohištva in papirja, sprehodi in senca).

Pred obiskom gozda sem otroke opozorila na primerno obutev, oblačila in na zaščito pred nevarnimi klopi. Že predhodno sem jih razdelila v heterogene skupine, v katerih so bili otroci, ki se navadno ne družijo skupaj. Namen tega je bil, da se bolj spoznajo in povežejo med seboj in mogoče rešijo kakšen spor ali nerazumevanje.

Pripravila sem šest nalog, ki so jih izvajali po skupinah. Za varnost sem poskrbela tako, da sem jim omejila prostor na poseben način. Oddaljili so se lahko le toliko, da so me še videli in tudi jaz njih, sicer pa so si prostor lahko izbrali sami. Vedno sta morala hoditi po dva skupaj,

Slika 1, 2, 3, 4: Zgrajeni bivaki

če bi se slučajno komu kaj zgodilo. Predhodno sem jim vsako nalogo pojasnila. Opozorila sem jih, da vrstni red nalog ni pomemben. Ker so že znali brati uro, sem jim povedala, do kdaj imajo čas, da naloge opravijo. Tudi čas malice so si lahko izbrali sami. Moja naloga je bila, da sem jih opazovala, spodbujala, če je bilo potrebno usmerjala, sicer pa sem jim pustila, da so bili pri delu čimbolj samostojni, inovativni in da so naravo raziskovali sami. Spodbujala sem jih k medsebojni pomoči med skupinami. Pripravila sem jim zbirnik nalog, da so si jih lažje zapomnili. Pri tem sem zapisala le naslove.

Gradnja bivaka

Otroci so si morali izbrati primeren prostor za izdelavo bivaka in razmisliti o tem, kakšne materiale morajo poiskati, na kakšen način bodo gradili, da se njihov bivak ne bo podrl, kako velik bo, da bo lahko vanj vstopila cela skupina, razdeliti so si morali delo. Nekateri so bili zadolženi za prinašanje materialov, drugi pa za gradnjo. Vmes so lahko vloge zamenjali.

Prav vse skupine so dokončale svoj bivak (SLIKA 1, 2, 3, 4). Preizkušali so različne načine gradnje, pri tem niso obupali in na koncu prišli do čudovitega izdelka. Med seboj so si pomagali na ta način, da so si svetovali, kam naj gredo po določen material. Bivake so dodelali do potankosti.

Iskanje zaklada

Pred tem sem jim naročila, naj na ta dan od doma prinesejo manjšo škatlico. Vsak otrok je med opravljanjem nalog poiskal naključni zanimiv »zaklad«, ki ga je pospravil v svojo škatlico. Ob koncu dneva je lahko vsak pokazal svoj »zaklad« in povedal, zakaj si ga je izbral, na kaj ga spominja in ga tudi poimenoval, če je znal. Svoje zaklade so z veseljem odnesli domov, da so jih pokazali in predstavili še doma.

Slika 10: Prevesna gugalnica

Slika 11: Nihalna gugalnica na tleh

Slika iz naravnih materialov

Za vsako skupino smo v gozd prinesli list, ki je bil prilepljen na trši podlagi. Poiskati so si morali naravne slikarske ali risarske materiale v gozdu in na bližnjem travniku. Raziskovati so morali, katere rastline puščajo intenzivnejše barve, na kakšen način te barve izluščiti in spraviti na papir in kaj bi še lahko uporabili poleg rastlin. Na voljo so imeli le malce vode, vse ostalo pa so si poiskali sami. Ustvariti so morali sliko ali risbo s poljubnim motivom, ki so jo lahko umestili v svoj bivak.

Zelo zanimivo je bilo opazovati učence pri raziskovanju materialov. Navdušeni so bili že nad prvo črto, ki je nastala na papirju. Na koncu so s skupnimi močmi nastale čudovite slike in risbe (SLIKA 5, 6, 7, 8, 9). V večini skupin so to delo prepustili dvema ali trem učencem, drugi pa so gradili bivak. Uporabljali so različne drevesne liste, travo, regratove cvetove, cvetove vijoličnih cvetlic, prst, koščke lubja . . .

Slika 5, 6, 7, 8, 9: Slike iz naravnih materialov

Slika 12, 13: Nihalna gugalnica na veji

Mini gugalnica

Pri nalogi so morali razmišljati o ravnovesju, o velikosti gugalnice in o materialih, ki jih bodo uporabili. Zopet so lahko gugalnico umestili v bivak ali poleg bivaka, lahko pa so jo vkomponirali v sliko iz naravnih materialov. Gugalnica je bila lahko »prevesna« ali nihalna. Za izdelavo nihalne gugalnice sem jim ponudila še vrvico, lahko pa so poiskali naravne vrvice (npr. srobot).

Ustvarili so najrazličnejše gugalnice. Ena je bila prevesna gugalnica (SLIKA 10), ki je bila primerna tudi za njih, druga skupina je naredila nihalno gugalnico na tleh (SLIKA 11), tretja skupina je naredila nihalno gugalnico na veji, za ozadje pa uporabila sliko iz naravnih materialov (SLIKA 12, 13). Vsako so tudi preizkusili. Za tiste manjše so poiskali strože, ki so jih postavili na gugalnico in jo zagugali. Izkazalo se je, da so učenci zelo iznajdljivi.

»Selfi« iz naravnih materialov

To idejo sem dobila na izobraževanju Estetski pristopi pri poučevanju na prostem. V tem primeru je vsak član skupine izdelal svoj »selfi« iz naravnih materialov v bližini njihovega bivaka. Otroci so bili zelo navdušeni nad ustvarjanjem »selfijev« iz naravnih materialov (SLIKA 14, 15, 16).

Poligon spretnosti

Vključila sem še eno bolj športno aktivnost. Vsaka skupina je pripravila zanimiv poligon spretnosti. Zopet so

Slika 14, 15, 16: »Selfiji« iz naravnih materialov

morali razmišljati o prostoru, ki je moral biti v bližini njihovega bivaka, o dolžini poligona, varnosti in materialih, ki jih bodo uporabili pri tem. Na koncu so se lahko vse skupine preizkusile na vseh poligonih. Pri oblikovanju poligonov so neizmerno uživali in tekmovali, katera skupina bo pripravila bolj zanimivega.

URE SLOVENŠČINE NA PROSTEM

Rastlina pripoveduje

Pri urah slovenščine se večkrat odpravimo na šolski vrt. Pri spoznavanju okolja smo že predhodno obravnavali življenjska okolja in raziskovali rastline na našem šolskem vrtu. Pri uri slovenščine si je vsak učenec izbral eno rastlino in se usedel poleg nje. Natančno so opazovali, kaj vse vidijo s tega mesta. Nato so se poskušali postaviti v vlogo rastline in napisati njeno zgodbo. Pisati so morali, kako se ta rastlina počuti na svojem mestu, kaj vse se ji je zgodilo, kaj vse je opazila. Poglobili so se lahko v onesnaževanje, v odnose med otroki, v druge sosednje rastline, v promet v okolici. Zgodbe so na koncu predstavili drugim sošolcem.

Brez težav so se vživeli v rastlino, natančno opazovali okolico in v naravi napisali svojo zgodbo. Nastale so čudovite zgodbe, lotili pa so se tudi pesmi. Prav nihče ni imel težav, o čem bi pisal. Zgodba je kar stekla. Navadno zelo težko začnejo s pisanjem.

Primeri zgodb in pesmi:

Jaz sem trpotec. Ozdravljam ljudi. No, pišem vam iz srca neke deklice. Vam bom potem vse pojasnil. Malo prevrtimo čas nazaj. Pa poslušajte mojo zgodbo. No, nekega čisto običajnega dne, ko sem stal na travniku in opazoval otroke, kako se igrajo, sem videl nekaj groznega. Samo najmlajši otroci so bili srečni in so se vsi skupaj brez težav igrali. A večji učenci od prvega razreda naprej so se kregali in pretepali. Zgrozil sem se. Kar nisem mogel verjeti svojim očem, da je čisto vsak sam. Ko se takole prepirajo, bo še kaj narobe, sem si mislil. Kmalu so se starejši otroci igrali med dvema ognjema. Žoga je na vso moč priletela v eno punčko iz prvega razreda. Punčka je začela jokati, ker je ob udarcu padla na tla. Iz kolena ji je tekla rdeča tekočina. Odtrgali so veliko mojih sosedov. Na koncu so odtrgali tudi mene. Zmečkali so nas in nas položili na punčkino koleno. Učiteljica je poklicala punčkino mamo. Z mami sta odšli k zdravniku. Vse je odstranil s punčkinega kolena, a mene je punčka vzela in mi dala ime Zdravko. Kmalu je brezskrbno tekala z mano, ker me je shranila v srce za vedno.

Eva Praznik, 3. razred

Jaz sem roža. Slak. Zadnje čase sem opazil, da otroci na naši šoli zelo onesnažujejo. Zelo težko pridelam kisik, ker je toliko smeti naokoli. Nekateri otroci me pohodijo. Včeraj je name nekdo vrgel težko pločevinko in zlomil se je moj levi list. Brez lista se počutim nepopolno. Čebelam se zdim grd, zato oprašujejo druge rože in se družijo z drugimi živimi bitji. Otroci večkrat igrajo nogomet, zato me zelo bolijo ušesa. Ko otroci pridejo mimo, govorijo grde besede. Upam, da imajo druge rože srečo.

Tijana Umbergar, 3. razred

Gledam na sever, jug, vzhod, zahod.
Kdaj pa kdaj me kdo pohodi, ker se mimo sprehodi.
Super so stvari na svetu,
manjše rože, večje rože,
in vsi se imamo radi.

David Škrilac, 3. razred

Branje pod krošnjami

Kar nekaj ur slovenščine smo posvetili branju na različne načine, saj smo izvajali šolski projekt Bralnice. Eno od dejavnosti v tem projektu smo izvedli na prostem. Učenci so se sami zbrali v skupinah po trije ali štirje. V šolski knjižnici sem si izposodila knjige, ki so primerne za tretješolce. Skupine so si knjigo same izbrale, si poiskale prostor na šolskem vrtu in igrišču ter drug drugemu brali knjigo. Vsak je nekaj časa bral, člani pa so ga poslušali. Kako dolgo je bral en član, so se dogovorili sami. Če je bila skupina hitrejša, so imeli možnost, da knjigo zamenjajo z drugo. Dejavnost jim je bila tako všeč, da so nekateri želeli nadaljevati še v času podaljšanega bivanja.

GLASBENA UMETNOST NA PROSTEM

Raziskovanje zvokov iz narave

Odpravili smo se na šolski vrt. Otroci so se poljubno razdelili v različno številčne skupine. Njihova naloga je bila raziskovalne narave. Na vrtu so raziskovali zvoke, iskali materiale iz narave, ki proizvajajo zvoke. Raziskovali so npr. na kakšne načine lahko iz kamna proizvedeš različne zvoke. Ko so imeli pripravljene materiale, so si izbrali poljubno znano pesem, ki so jo zapeli. Poleg petja so iz naravnih glasbil dodali še ritmično spremljavo pesmi. Na koncu so sledili nastopi skupin (SLIKA 17). Pri iskanju zvokov iz narave so bili na začetku negotovi in niso vedeli, kako in kje bi se lotili iskanja. Ob vztrajnem raziskovanju so hitro našli različne zvoke, z ritmom in spremljavo pa niso imeli večjih težav.

Pri vseh aktivnostih nismo potrebovali posebnih pripomočkov, saj smo vse dobili v naravi (v gozdu, na šolskem vrtu). Otroci so uporabili svoje predznanje in ga z aktivnostmi le nadgradili. Pri izvedbi tehniškega dne so se pri dejavnostih prepletale sproščujoče in miselne aktivnosti, ki so privedle do odličnih rezultatov in zadovoljstva vseh vpletenih. Otroci so brez posebnega vodenja prišli do rezultatov. Lahko so izrazili svojo samostojnost, organiziranost, iznajdljivost in vztrajnost. Poleg tega pa so razvijali socialne odnose. Pogosto so

Slika 17: Predstavitev dela

pohvalili drug drugega, saj so se spoznali še v drugi luči.

ZAKLJUČEK

Po odhodu iz gozda, kjer smo izvedli tehniški dan, sem od mnogih otrok slišala, da je bil to najboljši dan v letu. Tudi zame je bil. Otroci so bili resnično motivirani, zagnani za delo, sproščeni, niso se prepirali, zelo lepo so sodelovali med seboj in ustvarili čudovite izdelke, ki jih v učilnici nikakor ne bi mogli. Vsi smo bili ponosni, da pri tem nismo poškodovali narave, da smo lahko brez slabe vesti svoje izdelke pustili kar v gozdu in jih bodo lahko na sprehodu pokazali tudi staršem.

Prav vse predmete je možno izpeljati v naravi. Za poučevanje na prostem se je potrebno temeljito pripraviti, biti pri tem vztrajen in potrpežljiv, saj je treba tudi otroke navaditi na malce drugačen način dela. Ko preidemo »uvajalno fazo«, je poučevanje v naravi učinkovito in sproščujoče tako za učitelja kot otroke.

Dejavnosti so primerne za otroke od 1. do 3. razreda in tudi starejše. Pri starejših bi lahko uporabili še IKT opremo in dejavnosti še nadgradili.

Viri in literatura

Rajović, R. (2019). Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka. Ljubljana. Mladinska knjiga.

Kompare, A., Rupnik Vec, T. (2016). Kako spodbujati razvoj mišljenja: od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kratka predstavitev avtorice

Sem Suzana Jefim, učiteljica razrednega pouka v Osnovni šoli Veliki Gaber. Poleg poučevanja v 3. razredu vodim interesni dejavnosti Prva pomoč in Zabavni poskusi. Sem človek narave in tudi otroke z veseljem peljem vanjo, ker se tam dobro in varno počutim in to začutijo tudi oni.

Učenje čustvenih veščin v naravi

Learning Emotional Skills in the Nature

Hani Miklič
Osnovna šola Notranjski odred Cerknica

Izvleček

Čustvena zrelost je za posameznika izjemnega pomena. Čustveno zrel človek se na konstruktiven način sooča z življenjskimi preizkušnjami in težavami. V šoli učencem pomagamo, da usvajajo čustvene veščine na različne načine, tudi v naravi. Iskanje čustev v naravi je aktivnost, pri kateri se učenec v stiku z naravo uri v prepoznavanju, doživljanju in izražanju šestih osnovnih čustev po Paulu Ekmanu. Aktivnost preko estetskega pristopa vodi učence v naravo. Tam posamično poiščejo predmet, ki jih spominja na izžrebano čustvo. Nato v parih ugibajo čustvo drugega preko predmeta in opisujejo izbore. Ob zaključku aktivnosti v paru učenca izmenično izvedeta intervju preko sočasnega vživljanja v izbran predmet in izžrebano čustvo. Dodatna možnost je tudi frontalna izvedba aktivnosti v krogu. Učenci aktivno zaznavajo naravo, jo intenzivno doživljajo ter na inovativen način pristopajo k učenju čustvenih spretnosti. Aktivnost ni primerna za najmlajše učence, saj je na določenih delih precej abstraktna. Pri starejših učencih lahko služi kot drugačen način utrjevanja poznavanja osnovnih čustev, ozaveščanju raznolikosti v čustvovanju in boljšemu medsebojnemu povezovanju ter razumevanju.

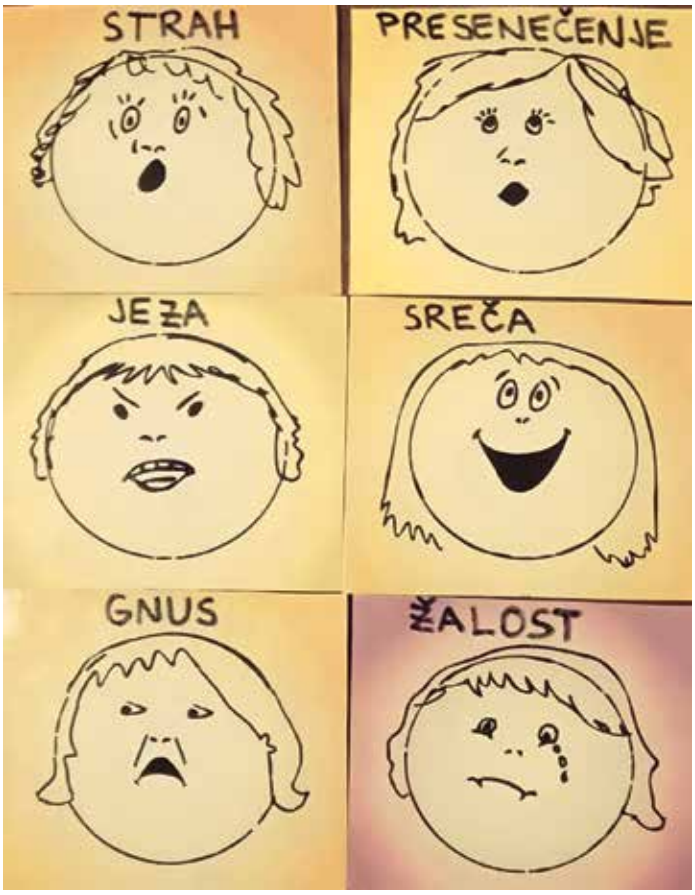
Ključne besede: intervju, iskanje čustev, narava, osnovna čustva, Paul Ekman, učenje, vživljanje

UVOD

Čustva so procesi, ki izražajo človekov vrednostni odnos do zunanjega sveta ali samega sebe. Vključujejo fiziološko, kognitivno in izrazno komponento. Poznamo različne teorije čustev številnih avtorjev. Razvijajo se postopoma. V prvem letu življenja se razvijejo osnovna čustva, po prvem letu pa sestavljena čustva (Kompara idr., 2006). V aktivnosti Iskanje čustev v naravi je uporabljena razdelitev osnovnih čustev po Paulu Ekmanu. Le ta jih je razdelil na srečo, žalost, strah, jeza, gnus in presenečenje (Brown, 2022).

Čustveni razvoj je za posameznika izredno pomemben, saj imajo čustva prilagoditveno funkcijo. Pomagajo nam pri prilagajanju na fizično in socialno okolje. Čustven razvoj navadno poteka različno, saj je odvisen od številnih dejavnikov. Zmožnost čustvovanja je prirojena, toda posamezna čustva se razvijejo postopoma v stiku z okoljem. V procesu socializacije se naučimo pravil izražanja čustev: kdaj, kje, kako je primerno izražati čustva. Okolje in kultura, v kateri živimo, vpliva na izražanje in doživljanje čustev na različne načine. Na ustrezen čustveni razvoj in čustveno zrelost vplivajo izkušnje, ki jih otrok dobiva v družini: čustvena zrelost staršev, način odzivanja na čustva otroka, odnos med staršema, vzgojni stil. (Kompare idr., 2001)

Če otrokov čustveni razvoj poteka ustrezno, se oblikuje čustvena zrelost, ki pomeni ustrezno izbiro čustev glede na okoliščine, zmožnost uravnavanja čustev ter raznolik nabor različnih čustev. Čustvena zrelost je tesno povezana s pozitivnim doživljanjem sebe in okolice, sposobnostjo navezovanja globljih medčloveških odnosov, s sproščenostjo v stikih in komunikaciji z drugimi ljudmi, z ustreznim zaznavanjem situacij, z ustvarjalnim mišljenjem, obvladovanjem stresa, življenjsko uspešnostjo. Čustveno nezrelost pa lahko povežemo z negativno samopodobo, s težavami v navezovanju odnosov

Slika 1: Kartice z izrazi osnovnih čustev po Paulu Ekmanu

z drugimi ljudmi, pretirano uporabo obrambnih mehanizmov in nekonstruktivnih načinov spoprijemanja z obremenitvami. (Musek in Pečjak, 2001)

V aktivnosti Iskanje čustev v naravi je poglavitni namen skozi oči narave uriti učenca v prepoznavanju, doživljanju in izražanju osnovnih čustev po Paulu Ekmanu. Učenec se preko zaznavanja svoje okolice, narave in povezovanja z njo uči ustreznega čustvovanja. Kartice z izrazi čustev mu pomagajo pri pravilnem zaznavanju določenega čustva in pri poznavanju šestih osnovnih čustev po Paulu Ekmanu. Preko izbire predmeta za določeno čustvo in intervjuja se učenec uri v vživljanju, doživljanju in izražanju omenjenih čustev. Ob tem je primoran uporabljati domišljijo. Ob celotni aktivnosti se učenci medsebojno spoznavanjo s čustvenega področja, kar vodi k boljšemu medsebojnemu razumevanju. Učenci spoznavajo tudi raznolikost v čustvovanju z drugimi.

OPIS AKTIVNOSTI ISKANJE ČUSTEV V NARAVI IN NJENA IZVEDBA V PRAKSI

Aktivnost Iskanje čustev v naravi je miselna igra. Primerna je za učence, starejše od 8 let in traja približno 30-45 min. Izvede se jo lahko kjerkoli v naravi. Potrebujemo kartice z izrazi čustev (6 osnovnih čustev o Paulu Ekmanu: sreča, žalost, strah, jeza, gnus, presenečenje), ki so del gradiva Programa NEON – Varni brez nasilja. Potrebujemo še listke z vprašanji za intervju in po potrebi pripomočke za razdelitev v pare. Igra poteka kot delo v parih, kasneje pa lahko še frontalno v krogu.

V začetku učitelj učencem predstavi čustva preko kartic (katera so, kako so prikazana na slikah). Nato učitelj učence razdeli s številkami (1, 2, 1, 2 …), po spolu (fant, dekle) ali z žrebanjem barv (npr. rumeni skupaj, zeleni skupaj) ipd.. Vsak učenec v paru izžreba eno kartico, na kateri je eno od teh čustev. Učenci si listkov med seboj ne kažejo. Vsak učenec v naravi poišče predmet, rastlino, žival ipd., ki ga spominja ali mu predstavlja to čustvo. Ko učenca v paru najdeta iskano, preko predmeta, rastline, živali in tako dalje, prvi ugiba, katero čustvo je izžrebal drugi. Pove tudi razlog, zakaj tako misli. Učenec nato predstavi, katero čustvo je izžrebal in zakaj je izbral ta predmet. Vlogi nato zamenjata.

Po predstavitvi predmetov eden v paru izvede intervju z drugim učencem po vprašanjih. Le ta se poistoveti s predmetom, ki ga je izbral (izbran predmet je on sam) in doživlja izbrano čustvo, ki ga je izžrebal. Vlogi nato zamenjata. Vprašanja za intervju so: Kdo si? Od kod si prišel in koliko časa si tukaj? Katero čustvo doživljaš? Kako veš, da doživljaš to čustvo? Kako to čustvo občutiš v sebi? Kako kažeš to čustvo navzven? Zakaj doživljaš to čustvo? Ali ti je všeč to čustvo? Te to čustvo ovira in bi raje doživljal drugo čustvo? Če da, katero?

Ko vsi učenci v parih zaključijo z aktivnostjo, je možnost igre ugibanja čustev drugih frontalno v krogu. Ob tem lahko učenci drug drugemu predstavijo svoje izbire in razloge za izbor določenih predmetov, rastlin, živali … Ob koncu sledi refleksija aktivnosti preko pogovora v krogu. Učenci izrazijo svoje misli, občutja o aktivnosti.

Pri izvedbi aktivnosti v praksi sta sodelovala učenca 4. razreda. Učenca sta aktivnost izvedla zunaj pred šolo, v bližini igrišča. V njuni okolici je bil travnik, drevesa. Učenca sta aktivnost izvedla v prej opisanem zaporedju. Po izžrebanih čustvih sta poiska-

Slika 2: Marjetica in kartica z izrazom čustva sreče

Slika 3: Posušen list in kartica z izrazom čustva žalosti

la vsak svoj predmet in ugibala čustva drugega preko predmeta. Slika 2 in slika 3 prikazujeta izbore predmetov ob izžrebanih karticah z izrazi čustev. Vsak je opisal svoj izbor. Nato sta po poistovetenju s predmetom iz narave izmenično izvedla intervju drug z drugim.

INOVATIVNOST UPORABLJENIH DIDAKTIČNIH PRISTOPOV

Aktivnost na inovativen način pristopa k prepoznavanju, doživljanju in izražanju osnovnih čustev. Pri igri se učenci na drugačen način, in sicer konkretno in v povezavi z naravo, soočajo s svojimi občutji, počutjem ter različnostjo v prepoznavanju, doživljanju in izražanju osnovnih čustev. Uporabljeni so konkretni materiali iz narave, ki jim preko asociacij prikličejo določena čustva._Učenec je usmerjen k aktivnemu zaznavanju svoje okolice in narave ter se tako bolje poveže z njima. Neobičajen in za učence presenetljiv je intervju s predmetom, rastlino ipd., ki sicer ne govori. Pri tem učenec potrebuje nekaj domišljije. V intervjuju so vprašanja večinoma zasnovana tako, da učenca usmerjajo k vživljanju v izbran predmet in izbrano čustvo, nekatera pa so uporabljena iz izobraževanja Učenje na prostem, estetski pristop. K igrivosti prispeva skrivnostnost izžrebanega čustva in ugibanje čustev preko predmetov. V predmetih narave lahko vsak učenec prepozna drugačno čustvo, obenem pa ga lažje izrazi, saj ga prenese na predmet. Uporabljene kartice z izrazi čustev pomagajo pri pravilnem zaznavanju določenega čustva. Preko celotne aktivnosti se učenci bolje spoznavajo s čustvenega področja in to prispeva k boljšemu medsebojnemu razumevanju.

ZAKLJUČEK

Na osnovi izkušenj iz svojega dela je tema čustva za marsikaterega učenca kompleksna, zato je estetski pristop pri razvoju čustvenih spretnosti lahko zelo učinkovit. Učenec preko predmetov, rastlin, živali ipd. iz narave na konkreten način pristopa k učenju osnovnih čustev po Paulu Ekmanu. Učence pouk izven učilnice tudi sam po sebi pritegne. Aktivnost je drugačna, saj gre za nekatere manj uporabljene pristope, kot so iskanje predmetov, ki spominjajo na izžrebano čustvo, ugibanje čustev preko predmetov in vživljanje ter intervju s predmetom iz narave. Pri izvedbi aktivnosti sem opazila, da sta zaradi uporabe predmeta pri pogovoru o čustvih učenca lažje govorila o lastnem doživljanju in izražanju čustev. Preko igre ugibanja sta utrdila tudi prepoznavanje osnovnih čustev po P. Ekmanu. Dejavnost je manj primerna za učence, mlajše od 8 let, saj je na določenih delih miselno zahtevnejša. Aktivnost ima možnost nadgradnje z dopolnitvijo vprašanj za intervju. Kot možnost drugačne aktivnosti se odpira tudi ideja uvodne motivacije izražanja trenutnih čustev preko podob iz narave ob začetku pogovora ali učne ure. Preko podob iz narave se lahko izražajo tudi čustva, ki jih učenec doživlja ob določenem problemu kot iztočnica za pogovor.

Viri in literatura

Brown, C. (14. 10. 2022). *Paul Ekman: biografija, teorija čustev, komunikacija, dela.* Paul Ekman: biografija, teorija čustev, komunikacija, dela - Znanost - 2022 (warbletoncouncil.org)

Kompare A., Stražišar M., Dogša I., Vec T., Jaušovec N., Curk J. 2001. *Psihologija, spoznanja in dileme.* Ljubljana, DZS.

Kompare A., Stražišar M., Dogša I., Vec T., Curk J. 2006. *Psihologija, spoznanja in dileme.* Ljubljana, DZS.

Musek J., Pečjak V. 2001. *Psihologija.* Ljubljana, Educy.

Štirn, M. (ur.) (2018). Priročnik za izvajanje programa Varni brez vrstniškega nasilja. Ljubljana: ISA institut.

Kratka predstavitev avtorice

Socialna pedagoginja Hani Miklič, zaposlena kot izvajalka dodatne strokovne pomoči v Osnovni šoli Notranjski odred Cerknica, se pri svojem delu srečujem z učenci, ki imajo težave s prepoznavanjem, doživljanjem in/ali izražanjem čustev. Slednje me je spodbudilo k razmišljanju o oblikovanju aktivnosti, ki uri učenčeve čustvene spretnosti na drugačen način.

Učni pristop skrivnostnost – mladi varuh gradu

Learning approach Mysteriousness – The young guardian of the castle

Jana Mrvar
Osnovna šola Žužemberk

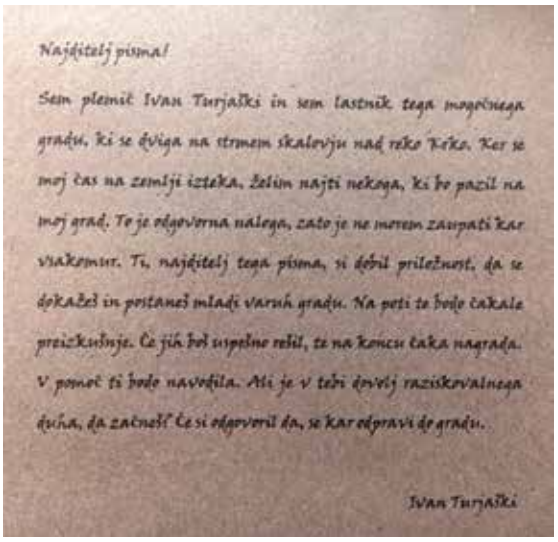
Izvleček

V prispevku predstavljam primer dejavnosti, ki vključuje uporabo didaktičnega pristopa skrivnostnost. Dejavnost sem izvedla na žužemberškem gradu, ki kar vabi k raziskovanju in odkrivanju njegovih skrivnosti. Učenci so se ob uporabi čudežnega amuleta prestavili 500 let v preteklost in se prelevili v raziskovalce življenja na gradu v obdobju srednjega veka. Na poti do glavne nagrade, pridobitve listine Mladi varuh gradu, so opravili šest nalog. Preko njih so se urili v sodelovanju v paru, branju navodil, orientaciji, veščinah, ponovili so pridobljeno znanje. V dejavnosti sem vključila elemente skrivnostnosti: pismo, navodila, amulet, vitez, srednjeveška glasba, berač. Učence sem preko nalog popeljala do novih izkušenj in spoznanj. Naloge so reševali v različnih grajskih prostorih, grajskem jarku in na grajskem dvorišču. Pri reševanju so uporabili tudi naravne materiale. Učenci so dobili priložnost, da na prostem odkrivajo vznemirljive reči. Dejavnost se je izkazala za izjemno učinkovito, saj so bili učenci ves čas motivirani in aktivni.

Ključne besede: učenje na prostem, skrivnostnost, motivacija, učne veščine, grad.

UVOD

V mesecu maju 2022 sem se udeležila strokovnega usposabljanja Didaktika učenja na prostem: uporaba didaktičnega pristopa »skrivnostnosti« za izjemno učinkovito učenje na prostem. Obogatena s številnimi zanimivimi idejami sem se odločila izvesti dejavnost, ki vam jo v nadaljevanju predstavljam. V mislih sem imela idejo, kako pripraviti zanimive in zabavne naloge, ki bi potekale na prostem, vključevale elemente skrivnostnosti ter preko katerih bi učenci razvijali pozitiven odnos do kulturne dediščine. Odločila sem se, da dejavnost izpeljem na žužemberškem gradu. V okviru predmeta družba v 5. razredu smo obravnavali snov zgodovinska obdobja. Pri obravnavi srednjega veka damo velik poudarek na temo življenje na gradu. Ker sem dejavnost izvedla ob koncu šolskega leta, sem na ta način želela, da bi učenci snov ponovili na drugačen, bolj zanimiv način.

Slika 1: Pismo.

Slika 2: Pri grajski služabnici.

OSREDNJI DEL BESEDILA

Učenci so bili na gradu že večkrat, in sicer v okviru raznih dejavnosti, ki jih Kulturno umetniško društvo Žužemberk in Občina Žužemberk tam organizirata. Vendar ga še nikoli niso spoznali na način, ki bi jim omogočal samostojno raziskovanje. Pri pripravi dejavnosti me je vodila želja, da pripravim aktivnosti, s katerimi bi v učencih vzbudila čim več motivacije. Motivacija in čustva imajo bistveno vlogo pri učenju – skupaj namreč zagotavljajo, da učenci usvojijo znanje in veščine na zanje smiseln način. Če bi bile didaktične dejavnosti vedno zanimive in zabavne, bi učence že same po sebi pritegnile (Boekaerts, 2013).

Poleg tega pa sem želela, da bi preko opravljanja dejavnosti razvijali veščine, ki smo si jih na naši šoli zastavili kot prednostno nalogo. Izbrala sem naslednje veščine: vztrajnost, sodelovanje, spretnost, znanje, pogum, ustvarjalnost. Aktivnosti smo izvedli na žužemberškem gradu. Pred prihodom učencev sem pripravila vse pripomočke in postavila navodila. Prav tako sem se že prej dogovorila z dvema gospodoma, ki sta se potem preoblekla v viteza in berača.

Načrtovani učni dosežki učenca:
- Spozna način varovanja gradu.
- Poimenuje prebivalce gradu.
- Spozna življenje viteza.
- Razišče prehrano v srednjem veku.
- Ugotovi, kako so ljudi v srednjem veku kaznovali.
- Uri se v ročnih spretnostih.
- Razvija veščine: vztrajnost, sodelovanje, spretnost, znanje, pogum, ustvarjalnost.
- Uri se v razumevanju navodil in orientaciji z njihovo pomočjo.

Učence sem k dejavnosti spodbudila z zgodbo, da so med obnovo enega izmed stolpov žužemberškega gradu gradbeniki našli skrivno pismo, v katerem plemič Ivan Turjaški (lastnik gradu) išče mladega varuha gradu. Učencem sem pokazala pismo. (SLIKA 1)

Ko so učenci pismo prebrali, smo se odpravili do gradu, kjer so jih čakale ostale dejavnosti. Učenci so se razporedili v pare in dejavnosti reševali z zamikom.

Na gradu je vsak par sprejela grajska služabnica. (SLIKA 2) Izročila jima je amulet, s pomočjo katerega sta se vrnila 500 let v preteklost. Učenca sta preko šestih nalog dokazala, da si zaslužita naziv Mladi varuh gradu.

Naloge za učence:
1. Na podlagi sledi so ugotovili, katera žival je v grajskem jarku. Rešitev: medved.
2. V razglednem stolpu so kartončkom z besedami in slikami poiskali ustrezne pare (prebivalci gradu).
3. V orožarni so spoznali življenje viteza in njegovo orožje ter se bojevali z njim. (SLIKA 3)
4. V grajski dvorani so se udeleži razkošnega banketa ter ugotovili, katerih dveh živil izmed ponujenih v srednjem veku še niso poznali. Rešitev: koruza in krompir.
5. Nekaj časa so preživeli v grajski ječi in se vživeli v kožo kaznjenca. Tam jih je presenetil speči berač.
6. Na grajskem dvorišču so oblikovali sliko gradu iz naravnih materialov.

Za rešitev posamezne naloge je par dobil leseno palčko, na kateri je bila zapisana posamezna veščina. (SLIKA 4)

Te palčke sta dajala v mošnjiček iz blaga. Na koncu sta mošnjiček z vsemi zbranimi palčkami pokazala grajski služabnici. Ona jima je za nagrado izročila listino Mladi varuh gradu.

Učenci so bili notranje motivirani, zato so bili skozi celo dejavnost aktivni. Dejavnost je prepletala že znane elemente z novimi vsebinami in pristopi, saj so učenci spoznavali življenje na gradu in skušali povezati neko vedenje z novimi podatki, jih vgraditi v obstoječo shemo znanja in nadgraditi z novimi spoznanji. Ob tem so bile upoštevane vse nove smernice poučevanj, posebno gibanje in učenje na prostem. Pouk na svežem zraku izboljša učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti ter omogoča socialni razvoj učencev (Skribe Dimec, 2014).

Vključila sem tudi nagrajevanje z lesenimi palčkami, ki so jih privedle do zaslužene nagrade. Učenci so imeli tudi priložnost videti čisto pravega viteza in berača. V grajski dvorani pa so prisluhnili srednjeveški glasbi.

MNENJE UČENCEV:
- Bilo je super, ko nas je pri vhodu pričakala grajska služabnica. Lepo sem se počutila, saj smo dobili prekrasne amulete, reševali naloge in srečali pravega viteza. Popeljal nas je v obdobje vitezov, naučili smo se mečevati. Čas je prehitro minil. Ema
- Zelo je bilo zanimivo. Izzivi so bili zabavni in poučni. Dobila sem lep amulet, pa tudi listino Mladi varuh gradu. Nika
- Bilo je zelo zanimivo, ker smo se zabavali in zraven ponovili snov. Amadej
- Bilo mi je zelo všeč. To bi morali še kdaj ponoviti, saj je bilo zelo poučno in zabavno. Anarisa
- Bilo mi je zelo všeč, ker je bilo strašljivo in razburljivo. Z veseljem bi to ponovila. Ema

ZAKLJUČEK

S to dejavnostjo sem dobila potrditev o pomenu učenja na prostem ter vključevanja elementov skrivnostnosti.

Slika 3: Pri vitezu.

Slika 4: Mošnjiček in lesene palčke z zapisi veščin.

Učenci so bili med izvajanjem dejavnosti motivirani, vedoželjni, veseli, sproščeni. Izkazali so se kot aktivni raziskovalci. Od dejavnosti so odnesli veliko več, kot če bi snov samo ponovili v učilnici. Ko sem jih ob koncu poprašala o vtisih, so vsi učenci odgovorili, da so v novi obliki dejavnosti uživali. Bilo jim je zabavno, poučno, razburljivo. Vsi bi dejavnost še enkrat ponovili. Pri pripravi dejavnosti je bila edina omejitev skrb za varnost. Grad Žužemberk je sicer v veliki meri obnovljen, vendar pa še ne tako, da bi se učenci lahko gibali po vseh delih, zato sem območje dejavnosti morala precej omejiti. Poleg tega pa sem za varnost poskrbela še z dodatnimi spremljevalci. V prihodnosti želim za učence izvesti še veliko podobnih dejavnosti in se udeležiti izobraževanj na podobno temo.

Viri in literatura

Boekaerts, M. (2013). Motivacija in čustva imajo ključno vlogo pri učenju. V H. Durmont, D. Istance in F. Benavides (ur.), *O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse* (str. 84-101). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Skribe Dimec, D. (2014). *Spoznavanje okolja, naravoslovja in tehnike (Učbenik)*. Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Kratka predstavitev avtorice

Sem Jana Mrvar, profesorica razrednega pouka. Že 17 let poučujem na OŠ Žužemberk. Najprej sem poučevala v kombiniranem oddelku 3. in 4. razreda na PŠ Šmihel, sedaj pa že enajsto leto v 5. razredu.

Ta star z »botam«

(predstavitev cerkljanskega pustnega običaja)

The old man with wooden hammer

(Cerkno's carnival presentation)

Rok Ozebek
Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Slika 1: Ta star z botam (vir: www.laufarija-cerkno.si, 12. 10. 2022)

Izvleček

Cerkljanska laufarija je edinstvena, zato jo Cerkljani želimo predstaviti čim širši publiki. Ni pa pomembna samo količina, ampak tudi kakovost. Učenci podatke o oblekah, maskah in pomenih posameznega lika navadno samo slišijo in jih hitro pozabijo, saj je količina informacij prevelika. Ta aktivnost pa je nastala zato, da učenci aktivno spoznavajo naš pustni običaj in si tako tudi več zapomnijo. Pri dejavnosti so motivirani, saj dobijo samo splošno navodilo, točno izvedbo posamezne naloge pa izberejo sami. Časovni okvirji so ohlapno določeni, tako da se izvedba lahko prilagaja udeležencem. Pomembno je, da učenci z lastnimi rokami in idejami s svojo skupino ustvarijo izdelek. V idealnih razmerah vsaka skupina izdela pet izdelkov iz materialov, ki jih najde v gozdu (izjema so svinčnik, papir in vrvica). Dejavnost je zasnovana tako, da učenci tvorijo skupine, znotraj katerih si sami razdeljujejo vloge. Prisotno je izkustveno učenje, metodično pa prevladujeta estetski pristop in uporaba IKT.

Vsi radi ustvarjamo v gozdu, zato tudi to aktivnost učenci zaključujejo z nasmehi na obrazih.

Ključne besede: bot, cerkljanski pustni običaj, estetski pristop, IKT (informacijsko-komunikacijska tehnologija), laufarija, Ta star.

UVOD

Ta star z botam je dejavnost, prek katere učenci aktivno spoznajo cerkljanski pustni običaj (laufarijo) ali poglobijo svoje znanje o njem. Običajno frontalne oblike predstavitve so bile povod tej aktivnosti, kjer so učenci aktivno vključeni v dogajanje in tako prispevajo k oblikovanju učnega okolja. Pasivni učenci si malo zapomnijo, aktivni pa veliko. Če sami nek predmet držijo, premaknejo ali celo izdelajo, po možnosti še na podlagi svoje ideje, pa jim izkušnja za dolgo ostane v spominu. Dejavnost je zasnovana tako, da razen uvodnega dela vedno zahteva aktivno udeležbo učencev, saj je na koncu treba izdelek predstaviti.

OSREDNJI DEL BESEDILA

Opis dejavnosti

Ta star z botam je dejavnost, prek katere učenci aktivno spoznajo cerkljanski pustni običaj (laufarijo) ali poglobijo svoje znanje o njem. Sami si izberejo enega ali več likov, ki jih bodo podrobneje spoznali.

Učenje poteka v skupinah (2–5 oseb) v gozdu. Gre za kombinacijo estetskega pristopa in uporabe IKT ter izkustvenega učenja, ki vključuje aktivno udeležbo. Traja približno 4 ure.

1. Uvod
   - Zaznavanje narave.
   - Kratka predstavitev pustnega običaja.

     Začetnih 5 minut je namenjenih umirjanju in poslušanju gozda. Učenci poslušajo posamezne zvoke narave, opazujejo določeno rastlino in jo vonjajo ter se ob tem sproščajo. Poskušajo opazovati naravo v tišini in vsak zase. Na koncu opišejo, kaj so zaznali.

     Če učenci še niso seznanjeni s cerkljanskim pustnim običajem, sledi kratka predstavitev. Laufarija je sestavljena iz 25 likov, ki imajo različna oblačila, maske in pomene, glava družine pa je Ta star.

Slika 2: Cerkljanska laufarija (vir: www.laufarija-cerkno.si, 12. 10. 2022)

Slika 3: Land art Ta terjast

2. Laufar poje limono
   - Laufarjev portret v tehniki *land art*.
   - Ustvarjanje slike GIF.

   Na tla položimo fotografije vseh pustnih likov, skupina pa si enega izbere. S tehniko *land art* naredi njegov portret iz naravnih materialov in ga fotografira.

   Z majhnimi spremembami portreta poizkušajo učenci prikazati, kako bi bil laufar videti, če bi pojedel limono. Začnejo z nasmejanim obrazom, nato sledijo še štiri postavitve, kjer obraz postaja vedno bolj kisel. Vsako spremembo fotografirajo, nato fotografije z aplikacijo GIF maker združijo v sliko GIF. Fotograf mora biti pozoren, da je področje fotografiranja pri vseh fotografijah nespremenjeno. Tako bodo na končni sliki GIF lepo opazne spremembe laufarjevega portreta.

Slika 4: Šopek za Marjetico

3. Marjetica potrebuje šopek
   - Izdelava šopka.

   Marjetica v pustnem sprevodu drži bršljanovo vejico, saj je njen fant Ta bršljanov. Oba predstavljata zaključek zimskega časa in prihod pomladi. Njen šopek ima velik pomen, vendar bi lahko bil bogatejši in lepši. Učenci Marjetici izdelajo nov šopek.

4. Izdelaj bot
   - Izdelava bota.
   - Ta star se fotografira.

   Ta star je gospodar laufarske družine in je edina pustna maska, ki sme govoriti. Oblečen je v staro cerkljansko praznično kmečko nošo in ima zanimiv širokokrajen klobuk. Je tudi izvršilec smrtne obsodbe Pustu. Pokonča ga z udarcem velikega lesenega kladiva (bot). Učenci iz materialov, ki jih najdejo v gozdu, izdelajo bot. Za lažjo izdelavo dobijo konopljino vrv. Skupina določi nekoga, ki ga skupaj z botom in kopijo laufarskega klobuka fotografira.

*Slika 5: Ta star z botom**

5. Laufarjeva smešna nesreča
   - Ustvarjanje kratke pripovedne zgodbe/pesmi o liku iz laufarije.

   Učenci na podlagi fotografije pustnega lika ustvarijo kratko pripovedno zgodbo ali pesem z naslovom Laufarjeva smešna nesreča. Vanjo vključijo pomen lika, elemente lične maske ali njegove pripomočke. Pustnemu liku naj se zgodi neka nesreča, ki je predstavljena na humoren način.

6. Ustvarjanje z naravnimi barvami
   - Iskanje barv, ki jih najdemo v naravi.
   - Slikanje z barvami.

   Učenci na trši A2-papir naslikajo prizor iz svoje zgodbe/pesmi. Prejmejo samo papir, barve si morajo v naravi poiskati sami. Oglje naj postane črn flomaster, šop trave čopič z zeleno barvo itd.

Slika 6: Slikanje z barvami, najdenimi v naravi

7. Poročilo
   - Izdelava kolaža.
   - Predstavitev.

   Učenci na tablici izdelajo kolaž, ki vsebuje predstavitvene fotografije iz vsakega izziva, ter sliko GIF. Kolaž predstavijo preostalim skupinam. Skupina naj se dogovori, kako bo izvedla predstavitev.

*Slika 7: Primer predstavitvenega kolaža**

Uporabljene metode

Dejavnost je primarno grajena iz estetskega pristopa ter uporabe IKT na prostem. Dinamika skupin in delo znotraj njih se krepita z izkustvenim učenjem. Estetski pristop je zastopan pri umirjanju in zaznavanju narave

ter pri številnih ustvarjalnih delih dejavnosti (likovno izražanje, ustvarjanje, pesnjenje). Učenje s tehnologijo IKT pa je zastopano pri delu s tablico, saj učenci izdelke oz. cilj izziva fotografirajo ter izdelajo kolaž fotografij in sliko GIF.

– Estetski pristop
  1. Opazujemo in poslušamo naravo.
  2. Land art.
  3. Ustvarjanje šopka.
  4. Izdelava bota.
  5. Slikanje z barvami iz narave.
  6. Pisanje prigode/pesmi.
  7. Ustvarjanje kolaža.

– IKT
  1. Fotografiranje izdelkov.
  2. Oblikovanje fotografij.
  3. Ustvarjanje slike GIF.
  4. Kreiranje kolaža.

Opis izvedb v praksi

Ta star z botam je aktivnost, ki se izvede v gozdu. Učenci so radi v gozdu in so tam tudi motivirani za učenje. Cerkljanski pustni običaj jim je običajno popolnoma nova tema in jih zaradi skrivnostnosti posameznih mask vedno privlači.

Začetek je sestavljen iz umirjanja in opazovanja narave, kar učence umiri in jim da nov zagon. Kratek uvod poskrbi, da spoznajo laufarijo. Land art je pri učencih zmeraj dobro sprejet, delo s tablicami pa prinese splošno veselje. Skupina mora določiti posameznika ali par, ki skrbi za tablico in jo upravlja (pozneje se menjajo). Čeprav učenci poznajo fotografije GIF, jih ne znajo ustvariti, zato pa z veseljem upoštevajo navodila. Sledita izdelava šopka za Marjetico in izdelava bota za Ta starega. Navadno dekleta prevzamejo cvetličarski aranžma, fantje pa tehnični izdelek, vendar to ni pravilo. Ker skupina simultano izdeluje dve stvari, se lahko vsak posameznik odloči, kje bo pustil svoj pečat. Zaradi tega so vsi člani aktivni. Nato učenci poslikajo bel papir z naravnimi materiali in ustvarijo še pripoved/pesem. Čeprav so na voljo le zelo preproste barve, nastanejo čudoviti izdelki. Sicer nimajo vsi želje po ustvarjanju besedil, vendar se zmeraj najde posameznik, par ali celo cela skupina, ki sestavi lepo pripoved ali pesem. Vmes iz posnetih fotografij ustvarjajo kolaž. Vsebine z elektronskimi napravami so za učence zelo privlačne, njihovo predznanje za upravljanje naprav ali delo z aplikacijami pa je navadno skopo. Navodila morajo biti jasna in kratka ter podana zelo počasi. Učitelj mora nujno imeti dodatno tablico, na kateri demonstrira podana navodila. Delo z IKT zahteva tudi več priprav na samo aktivnost, saj je treba aplikacije namestiti, jih osveževati ter na koncu počistiti nastale dokumente. Aktivna predstavitev cerkljanske laufarije v gozdu je med učenci vedno dobro sprejeta. Absolutno največja pozornost pripada elektronskim napravam, s katerimi so učenci hitro in močno motivirani, tako da so pri aktivnosti zbrani in od nje veliko odnesejo. Ustvarjanje v gozdu z naravnimi materiali gre z roko v roki z IKT-jem, tako da je *Ta star z botam* lepo zaokrožena vsebina, pri kateri krepimo tudi dinamiko skupin.

Inovativnost dejavnosti

Ta star z botam je predstavitev cerkljanske laufarije, ki je bila običajno izvedena frontalno v muzeju. Pri tej dejavnosti pa je inovativna in zahtevna že sama povezava metode estetskega pristopa in uporabe IKT na prostem. Učenci prek estetskega pristopa spoznajo različne like laufarije, ki jih nato poustvarijo. Tehnologija pa se ne uporabi samo za običajno fotografiranje umetnostnih izdelkov, ampak je to nadgrajeno. S tablico in aplikacijama GIF maker in Collage maker izdelamo sliko GIF in kolaž fotografij. Z uporabo vseh teh metod zadostimo različnim tipom učenja pri učencih, saj skupina hkrati likovno ustvarja, izdeluje tehnični izdelek in se uči uporabljati IKT ter aplikacije. Skupina si torej razdeli naloge po sposobnostih in željah.

*Maska je računalniško dodana zaradi anonimnosti otrok.

ZAKLJUČEK

Sodelujoči učenci in učitelji so potrdili, da je dejavnost odlična nadgraditev klasične predstavitve cerkljanskega pustnega običaja. Učenci se pri klasični predstavitvi seznanijo z vsemi dejstvi, tukaj pa s svojimi predlogi in rešitvami poustvarjajo ali na novo ustvarjajo posamezne dele cerkljanske laufarije. Tako je delo z učenci zanimivo, oni so notranje motivirani in pomnjenje je tako najbolj učinkovito. Uporaba različnih metod in pristopov poučevanja pa jim omogoča lažje razumevanje laufarije, saj jo vsak razišče na svoj način.

Viri in literatura

Društvo Laufarija Cerkno (12. 10. 2022). https://www.laufarija-cerkno.si/

Slike 3, 4, 5, 6 in 7 so avtorske.

Kratka predstavitev avtorja

Rok Ozebek, prof. mat. in fiz., učitelj naravoslovja v ČSOD.

Razvijanje opazovalnih spretnosti v »raziskovalnici«

Developing observation skills in our 'nature lab'

Živa Pečavar
Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Izvleček

Učitelji doma Čebelica smo iskali način, kako povezanost učencev z naravo in njihovo opazovanje spodbujati tudi v primerih, ko moramo biti del dneva notri. Imeli smo neizkoriščen »zimski vrt« in želeli smo ustvariti prostor, kjer bodo učenci lahko sami raziskovali; kot nekakšno hišo eksperimentov, a na temo naravnega sveta.

V raziskovalnici imajo učenci pripravljene materiale, ki jih sami raziskujejo. Aktivnost začnemo z navodili, katere vse dejavnosti imamo pripravljene in kaj lahko počnejo.

Ko zaključimo z navodilom za dejavnosti, imajo otroci možnost prostega prehajanja.

V raziskovalnici so dejavnosti, kot so: razvrščanje glede na težo, iskanje živali na fotografijah iz naravnega okolja, razvozlavanje živalskih sledi, opazovanje in primerjanje različnih vzorcev lesa, iskanje parov s pomočjo sluha, merjenje velikosti živali . . .

Pri pripravi dejavnosti smo bili pozorni to, da učenci poleg vida uporabljajo več čutov in da razvijajo spretnosti.

Tema večine dejavnosti je živalski svet.

Raziskovanje v naši raziskovalnici je uvod v razvijanje spretnosti opazovanja.

Delo v raziskovalnici se je izkazalo kot dobra motivacija za učence za samostojno raziskovanje tako pripravljenih materialov kot kasneje tekom šole v naravi za opazovanje in raziskovanje na terenu.

Ključne besede: didaktični materiali, navdušenje za naravo, opazovanje, raziskovanje, samostojno delo

UVOD

Eden od glavnih ciljev poučevanja v šoli v naravi (in verjetno naravoslovja nasploh) je povezovanje učencev z naravo. Če bodo začutili to vez, jim bo narava postala vrednota. S tem se bosta povečala zanimanje zanjo in vedoželjnost. Tudi želja po zaščiti okolja, ki nas obdaja, je povezana s tem, kako pomembna nam je narava.

Pri vseh dejavnostih, ki jih kot učiteljica izvajam v šoli v naravi, je nekje v ozadju razmišljanje, kako bo ta dejavnost pomagala otrokom pri povezovanju z naravo. Kaj lahko naredimo drugače in bolje?

Izkušnje so pokazale, da je seveda zelo pomembno navdušenje, ki ga vzbudimo pri učencih. Ravno tako pomembno (in povezano z omenjenim navdušenjem) je to, da otroke usmerjamo k natančnejšem opazovanju. Če jih naučimo se ustaviti, skloniti in pogledati okrog sebe (*Beetles*, 2022), bodo našli neverjetne najdbe, kjerkoli že bodo. ‚To je lahko največje darilo, ki ga damo učencem'.

V CŠOD domu Čebelica smo iskali načine za povečati navdušenje učencev ob raziskovanju narave, obenem pa jim pokazati, da je opazovanje »kul«. Imeli smo neizkoriščen »zimski vrt«, ki smo ga preuredili v »raziskovalnico« – izkustveno učilnico, v kateri učenci sami raziskujejo, opazujejo, preizkušajo.

V naravi poskušamo spodbujati čim natančnejše opazovanje. Dejavnosti v raziskovalnici učencem pri tem pomagajo. Njihova želja po tem, da na primer na slikah najdejo živali, ki so dobro »zlite« s svojim okoljem, je zanje izziv in navdušeno opazujejo ter jih iščejo. Opazovanje je rdeča nit mnogih dejavnosti. Učenci uporabljajo tip, sluh, pri večini dejavnosti pa opazujejo vizualno.

IZVEDBA

Začnemo s tem, da se učenci posedejo po tleh in vsako dejavnost predstavimo – kako naj jo izvajajo; ali morajo biti posebej pozorni na to, da se kaj ne uniči; drugim naj ne govorijo rešitev, da jim ne uničijo igre; kje svetujemo, da sodelujejo še s kom . . . Pri navodilih omenimo tudi to, da prosto prehajajo med dejavnostmi in da če je kje gneča, naj gredo najprej kam drugam. Med navodili se premikamo po prostorih, da se seznanijo z vsemi materiali.

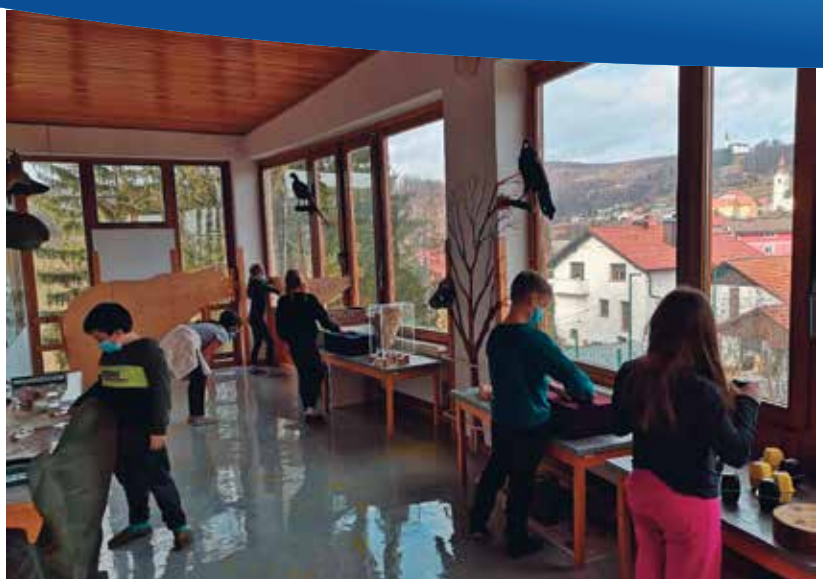
Zanimivo je, da tudi skupine učencev, ki sicer težko poslušajo navodila, v tem primeru sledijo, ker jih dejavnosti zanimajo. Imamo skoraj 15 različnih materialov in tudi mlajši učenci navodila pozorno spremljajo, nad čemer smo bili na začetku presenečeni.

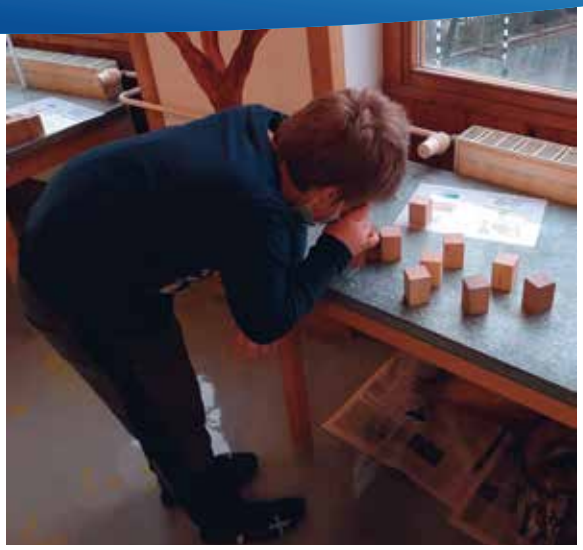
Ko zaključimo z navodili za dejavnosti, imajo otroci možnost prostega prehajanja. Čeprav so dejavnosti pripravljene vnaprej, se učencem zdi, da jih ne usmerjamo mi, ampak da so pri raziskovanju svobodni, kar jim daje občutek pomembnosti. Zaradi tega občutka ‚odraslosti' so tudi zelo previdni (bolj, kot sicer) in pazijo, da česa ne uničijo.

Za raziskovalnico smo iskali dejavnosti, ki bi bile čim bolj privlačne, raznolike, pozorni smo bili na to, da učenci poleg vida uporabljajo še druge čute. Ravno tako smo poskušali najti stvari, pri katerih lahko razvijajo različna področja: spretnosti, opazovanje, domišljijo, ustvarjanje, razmišljanje in sklepanje.

Dejavnosti:

- Kamuflaža: Na lesenih ploščicah na stenah visijo slike živali, ki so zlite z okolico. Naloga otrok je, da žival najdejo, potem pa na sliki, ki je pod ploščico, preverijo, ali so pravilno opazili. Presenečeni so, ko ugotovijo, da so lahko tudi tako velike živali, kot sta volk ali žirafa, dobro skrite.
- Velika lesena sestavljanka čebele: Sestavljanka je za učence kar velik izziv. Spodbuja natančno opazovanje, logično razmišljanje in sodelovanje, ker jo po navadi sestavlja več učencev hkrati.
- Vrtljive optične prevare: Učenci se zabavajo ob optičnih prevarah, na koncu pa se pogovorimo o tem, da se tudi v naravi marsikaj premika in da stvari včasih vidimo ali dojemamo drugače, kot so v resnici.
- Razvrščanje po teži: Na mizi je 6 predmetov. Učenci z rokami primerjajo težo dveh predmetov naenkrat in na ta način vse predmete razvrstijo po teži od najlažjega do najtežjega. Rezultate nato preverijo s tehtnico.
- Brez našega vodenja mlajši učenci težko razumejo, kako naj razvrstijo vse predmete, zato je njihov izziv, da primerjajo po dva.
- Predmeti so različnih velikosti in gostot, kar udeležence zelo zmede. Zelo velik in relativno lahek predmet (bučo) večina oceni kot mnogo lažjo, kot je v resnici. Učencem (in učiteljem) je zanimivo ugotoviti, kako naša pričakovanja in predvidevanja vplivajo na naše čute – in nas zavedejo.

– Letnice: Na nekaj presekih dreves preštejejo, koliko so bila ta drevesa stara. Spodbujamo jih, da število letnic najprej ocenijo.
– Kaj je v škatli: Učenci s tipanjem poskušajo ugotoviti, kaj je v pokriti škatli. Za nekatere je pomemben dejavnik premagati strah, preden roko potisnejo v ‚luknjo', za katero ne vedo, kaj jih čaka notri.
– Primerjanje s sluhom: Imamo lončke dveh barv. Vsako snov smo dali v en rumen in en rjavi lonček. Učenci s poslušanjem iščejo pare, ki spadajo skupaj.
– Vzorci lesa: Razstavljenih je nekaj vzorcev lesa. Učenci jih lahko primerjajo po teži, barvi, vonju, po tem, kako hitro so rasli (letnice), na plakatu poiščejo, h kateremu drevesu spada posamezen vzorec, pod lupo pa si lahko ogledajo podrobnosti, ki marsikoga čisto očarajo.
– Vzorce lesa je izdala Zveza tabornikov Slovenije v sodelovanju z Oddelkom za lesarstvo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Vzorcem in lupi je priložen določevalni ključ, ki pa je za naše mlajše učence prezahteven, zato smo izdelali svoja navodila, kaj vse lahko opazujejo.
– Katera žival bi bil: Učenci izmerijo, kateri sesalec bi bili glede na dolžino svojega telesa in kateri ptič glede na ‚razpon kril'. Na plakatu potem poiščejo fotografiji svojih živali.
– Ustvarjanje: Na magnetni tabli so prilepljeni deli živali. Učenci lahko sestavijo pravo žival, ali pa po domišljiji skupaj sestavijo zanimive dele telesa in zgradijo ‚novo žival', ki jo poimenujejo po njenih lastnostih.
– Knjiga podrobnosti: V knjigi je izsek fotografije živali. Učenci lahko ugotavljajo, kateri del telesa to je ali kateri živali pripada – torej karkoli o sliki lahko prepoznajo ali domnevajo. Ko obrnejo stran, vidijo celo fotografijo in s tem rešitev. Pri tej dejavnosti jih spodbujamo, naj opazujejo in ugibajo skupaj s kakšnim sošolcem. S tem krepijo svoje izražanje in besedni zaklad, večja je verjetnost, da bodo res ugibali in ne le pogledali rešitve, zraven pa se še bolj zabavajo.
– Živalske kosti: Razstavljenih je nekaj živalskih kosti – predvsem lobanj in čeljusti. Učencem veliko pomeni že to, da lahko kosti in lobanje primejo v roke. Dodali smo naloge, s katerimi učence usmerimo k natančnejšem opazovanju in razmišljanju (na primer ob ugotavljanju, katere izmed razstavljenih lobanj pripadajo živalim, ki se hranijo z mesom, katere pa rastlinojedcem). Potipajo lahko tudi nekaj živalskih kož.
– Odtisi živali: V peskovniku lahko delajo odtise živalskih sledi. Sledi smo kupili od Zveze tabornikov Slovenije.
– Živalske sledi: Na tleh je po celem prostoru narisanih več živalskih sledi. Učenci s pomočjo odlitkov, knjižic, opazovanja in sklepanja ugotavljajo, katere živali so to bile. Ugotavljajo lahko tudi zgodbe, kaj so te živali delale.
– Kot literaturo za iskanje sledi uporabljamo knjižico Stopinje in sledovi živali (Lovska zveza Slovenije, 2014)
– Domske živali: Tekom izvajanja dejavnosti lahko učenci sedijo in opazujejo živali, kar jih zelo umiri. Imamo paličnjake, želvo in ribe.

Glede na razpoložljivi čas in starost otrok dodamo včasih še kakšno dejavnost: ocenjevanje količine pred-

metov v lončku (zraven pa izvejo še kakšno zanimivost iz narave), čebelja namizna igra, leseni spomin, na katerem so narisani pari iz narave (hrastov list – želod; lisica – njena sled; kačji pastir – njegova ličinka . . .).

Naša načrt je bil, da so vse dejavnosti razporejene v zimskem vrtu. Tekom urejanja pa smo to razširili in imamo jih tudi v avli in na hodniku. Vse rešitve damo na primer na klop na hodniku, saj želimo spodbuditi, da so učenci tekom raziskovanja čim bolj aktivni – ne le med samimi dejavnostmi, ampak tudi pri tem, da se premikajo po prostoru. Prosto prehajanje po domu, ki ga spodbujamo, jim da dodatni občutek odgovornosti in svobode. To je še bolj očitno zaradi starosti naših obiskovalcev, saj k nam prihajajo mlajši učenci (čeprav bi bile dejavnosti zanimive tudi za starejše učence – učitelji včasih uživajo ravno toliko, kot učenci).

Prosto prehajanje v raziskovalnici otroke opogumi, da tudi kasneje v naravi hodijo naokoli in iščejo stvari, ki jih zanimajo.

Dejavnost zaključimo s kratkim skupnim pogovorom. Po navadi vsak učenec pove, katera dejavnost mu je bila najbolj všeč, in pogosto pri tem le kakšna ostane neimenovana.

ZAKLJUČEK

Naravo je najbolje opazovati zunaj, v naravi. A včasih to ni možno in v teh primerih nam dobro pripravljeni didaktični pripomočki lahko dopolnijo dejavnosti in še izboljšajo izkušnjo učencev. Poleg tega lahko preizkusijo stvari, ki jih v naravi ne bi mogli, ali vsaj ne tako nazorno.

Izkušnje so pokazale, da učenci pri odkrivanju raziskovalnice zelo uživajo in pokažejo neverjetno sposobnost koncentracije.

Raziskovalnica služi kot uvod v razvijanje spretnosti opazovanja, ki ga nadaljujemo zunaj, v naravi. Tam učenci med drugim iščejo sledi živali (odtise, pa tudi drugačne sledi – pogrižene liste, rove, pajčevine . . .). Na drevesnem štoru štejejo letnice in ugotavljajo starost drevesa ob poseku. V naravi iščejo primere kamuflaže. Odigramo igro, v kateri oni predstavljajo živali, ki se skrivajo; nato ugotavljamo, ali so imele njihove obleke kaj vpliva na to, kako hitro je bil kdo najden. V gozdu otroci iščejo predmete, enake tistim, ki smo jih učitelji nastavili v posodo. Pri tem jim prav pride urjenje opazovanja podrobnosti, ki smo ga vadili v raziskovalnici.

To, kar smo se iz izvajanja naučili mi, učitelji (in kar presenečeno ugotavljajo tudi razredniki, ki nas opazujejo), je dejstvo, da tudi če se učitelji ‚umaknemo' in ne bdimo nad učenci in vsakim njihovim korakom, se sami brez prepiranja razvrstijo po dejavnostih, prehajajo, pazijo na pripomočke, do sošolcev se vedejo spoštljivo. Po mojem mnenju je to posledica dejavnosti, ki so jih pritegnile, in zaupanja, ki smo jim ga dali.

Večina učencev komaj čaka, da jih navdušimo z naravo. Brez našega vodenja pa sami žal tega mnogi ne znajo narediti – preveč so zasičeni z informacijami, ekrani, navajeni so tega, da so vodeni ter da ves čas skrbimo za njihovo ‚animacijo'. Nekaj spodbude, svobode za samostojno raziskovanje in namigov, kako naj se tega lotijo, večino učencev (še posebej mlajših) čisto očarajo potegnejo v svet naravnih čudes.

Viri

Beetles (2022). *Making Observation Slides*. http://beetlesproject.org/cms/wp-content/uploads/2021/01/Making-Observations-Slides.pdf

Lovska zveza Slovenije (2014). *Stopinje in sledovi divjadi*. https://clan.lovska-zveza.si/userfiles/Prosto-zivece_zivali/pdf/Stopinje_in_sledovi_divjadi.pdf

Kratka predstavitev avtorice

Sem Živa Pečavar, učiteljica v CŠOD domu Čebelica, po izobrazbi sem učiteljica razrednega pouka. Izziv pri delu najdem v iskanju načinov, kako otroke pripraviti do tega, da sami pridejo do novih spoznanj, pri iskanju, sestavljanju ali prilagajanju didaktičnih iger in pri iskanju načinov, kako otroke povezati z naravo.

Iluzije v naravi

Illusions in Nature

Nataša Planinc
Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Izvleček

Optična iluzija ali optična prevara je popačena predstava resničnosti zaradi napačnega tolmačenja dražljajev, ki jih sprejemamo iz okolja. Ker gre za nevsakdanje zaznave in občutke, so iluzije in vse, kar je povezano z njimi, otrokom zelo zanimive. V počitniškem programu sem zato pripravila dejavnost, pri kateri so otroci v okviru terenskega dela v naravi na aktiven način spoznavali iluzije in sami izdelali fotografijo ali videoposnetek, ki jih vključuje.

Otroci so pri dejavnosti najprej spoznali osnovne tipe umetnih iluzij in navedli nekaj iluzij iz narave. Razdeljeni v manjše skupine so nato v naravi s svojimi telesi ali s predmeti iz narave ustvarili iluzije in jih fotografirali ali posneli filmski trik. Pri tem so se najpogosteje odločali za iluzije, ki jih ustvarimo z nepravilno globinsko predstavo ali s prekrivanjem predmetov. Nastali so zanimivi izdelki, ki so vključevali izvirne ideje, otroci pa so bili z njimi zadovoljni. Pri nekaterih izdelkih so se pojavljale manjše napake, ki bi se jim lahko izognili z večjo natančnostjo in vztrajnostjo pri delu ter z boljšim poznavanjem osnov fotografiranja.

Dejavnost vključuje sodobna pristopa, kot sta estetski pristop in uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) pri učenju na prostem. Z uporabo IKT otroci spoznajo prednosti uporabe sodobne tehnologije pri šolskem delu in ustvarjanju. Otroci so pri dejavnosti motivirani. Če želijo biti uspešni, morajo dobro opazovati okolico, sodelovati v skupini, v izdelek vložiti veliko truda ter biti izvirni in ustvarjalni.

Dejavnost je inovativna, saj pri njej otroci spoznavajo iluzije na aktiven (in tudi na drugačen) način. Omogoča medpredmetno povezovanje. Največja prednost je prav ustvarjanje v naravi, saj otroci ideje črpajo neposredno iz okolice. Narava, ki jo doživljajo z vsemi čutili, je namreč zanje največji navdih.

Ključne besede: estetski pristop, IKT, iluzija, narava, optična prevara, terensko delo.

UVOD

Informacije, ki jih zaznava naše oko, se po živcih prenesejo v možgane, ki nato »ustvarijo« sliko. Možgani na podlagi izkušenj zgolj razložijo tisto, kar gleda oko. Pogosto pa se izkaže, da se gledano ne ujema z videnim – takšno popačeno predstavo resničnosti imenujemo optična iluzija ali optična prevara in nastane zaradi napačnega tolmačenja dražljajev, ki jih sprejemamo iz okolja (Horvat & Pleteršek, 2016).

Vsak posameznik optično iluzijo dojema drugače. Ker gre za nevsakdanje zaznave in občutke, so iluzije zlasti

za otroke zelo zanimive in vedno aktualne, kar pomeni, da so pri spoznavanju te tematike zelo motivirani. To me je vodilo, da sem za učence pripravila dejavnosti o iluzijah, ki smo jih tudi izvedli. Spoznavanje iluzij je potekalo na prostem, pri čemer so bili učenci aktivni, ustvarjalni in so iluzije spoznavali na poseben način. Ker dejavnost spodbuja domišljijo otrok, omogoča nastanek domiselnih in edinstvenih izdelkov.

OSREDNJI DEL BESEDILA

A) O iluzijah

Poznamo naravne in umetne iluzije.

– Umetne iluzije je ustvaril človek (npr. paslika (slike ne gledamo več, a jo še vedno vidimo), stereogram (gledamo 2D[1] sliko, a vidimo 3D[2] sliko), zavajajoče, dvoumne, izmišljene, protislovne iluzije itd. (Mlakar, 2018)). Pojavljajo se v likovni umetnosti (nadrealizem, opart), na fotografijah, v filmih in arhitekturi, na področju zabave in pri oglaševanju ter tudi v sklopu izobraževanja (muzej iluzij) itd.

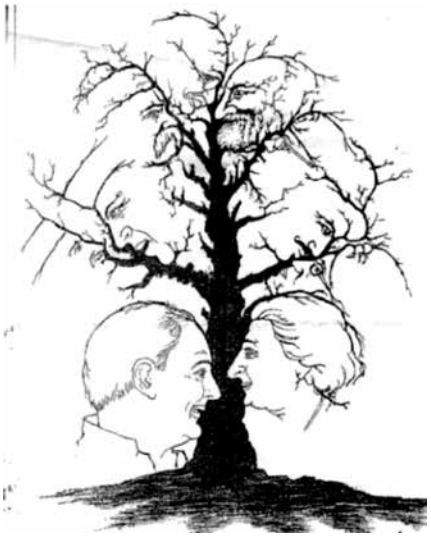

Slika 1: Umetne iluzije (povzeto po Horvat, Pleteršek, 2016).

– Naravne iluzije so prisotne v naravi. To so na primer fatamorgana, mavrica, navidezna povezanost zvezd v ozvezdja, zrcaljenje na vodi, iluzija velike lune, nenavadne podobe v naravi (v kamnu, deblih), iluzije v rastlinskem in živalskem svetu (mimikrija) itd.

B) Predstavitev dejavnosti

Otroci se v sklopu uvodne motivacije najprej seznanijo z različnimi tipi umetnih optičnih iluzij. Na pripravljenih »postajah« na prostem si nato ogledajo slike različnih tipov iluzij in jih prepoznavajo ter rešijo naloge, ki med drugim spodbujajo natančno opazovanje slik. Skupaj pojasnimo, zakaj prihaja do optičnih iluzij oziroma kako nastanejo.

Slika 2: Naloga z optično iluzijo – »Koliko obrazov opaziš?« (Javaid, 2022).

Skupaj ugotavljamo, ali se tudi v naravi srečamo z optičnimi iluzijami, in navedemo, kaj vse sodi k iluzijam v najširšem pomenu besede. Naštejemo tudi nekaj konkretnih primerov iluzij iz narave.

Nato se otroci seznanijo s primeri iluzij na fotografijah, kakršne bodo tudi sami ustvarjali v okviru osrednje dejavnosti. Te iluzije lahko vključujejo[3]:

a) nepravilne globinske predstave – različno velike predmete/osebe/dele rastlin postavimo daleč, da jih predstavimo kot nekaj majhnega, čeprav so v primerjavi z ostalimi predmeti na sliki v resnici veliki (oziroma jih postavimo blizu, da jih predstavimo kot nekaj velikega, čeprav so v resnici majhni);

b) prekrivanje različnih predmetov/objektov;

c) nenavadne podobe (npr. podobe obraza, živali, vile itd.) v lesu, kamnu, oblaku;

d) mimikrijo – oponašanje, svarilne barve, varovalne barve živali, predmete, ki se zlijejo z okolico;

e) uporabo senc;

f) zrcaljenje na vodi, zamik slike – npr. odboj svetlobe na vodni gladini, lom svetlobe pri prehodu skozi vodo;

g) filmski trik – npr. izginotje, pojav ali navidezno letenje/lebdenje predmeta/osebe (zmontiran videoposnetek ali posnetek, izdelan v aplikaciji Stop Motion Studio);

h) drugo – lasten poljuben primer optične iluzije.

Slika 3: Primeri iluzij na fotografijah za lažjo predstavo, kaj lahko otroci izdelajo (a, b, e, f povzeto po Uršič, 2014).

[1] dvodimenzionalno
[2] tridimenzionalno

[3] Nekatere od navedenih primerov povzemamo po S. Mlakar, 2018.

Otroci nato na primernem mestu v naravi, ki naj bo čim bolj raznoliko (npr. stičišče travnika, gozda, poti, mlake itd.):
– poiščejo primere iluzij z natančnim opazovanjem (npr. nenavadne podobe);
– izdelajo primere iluzij iz tega, kar najdejo v naravi;
– prikažejo iluzije s svojim telesom (potrebno dovoljenje staršev za fotografiranje!).

Nato primere iluzij s pomočjo tablice/telefona/fotoaparata:
– fotografirajo, da izdelajo estetsko fotografijo, na kateri je predstavljena poljubna iluzija v naravi;
– posnamejo tako, da na videoposnetku prikažejo filmski trik.

Otroci fotografije in posnetke izvirno poimenujejo, na koncu pa si izdelke vseh skupin skupaj ogledamo in jih ovrednotimo.

Dejavnost v celoti poteka v naravi. Pri tem so zastopani sodobni pristopi učenja na prostem:
– estetski pristop – natančno opazovanje in doživljanje narave, iskanje nenavadnih oblik v naravi, barve in odtenki v naravi, izražanje otrok z gibom v naravi ipd. Dejavnost torej nudi veliko možnosti vključevanja elementov estetskega pristopa, odvisno od tega, katere iluzije si otroci izberejo za svoj motiv. Tudi pri sami fotografiji morajo otroci paziti, da je vsebinsko ustrezna in čim bolj estetska;
– IKT in učenje na prostem – dejavnost v taki obliki brez uporabe sodobne tehnologije (tablice/telefoni/digitalni fotoaparati) ne bi bila možna. Otroci predstavijo iluzijo v obliki digitalne fotografije ali kratkega videoposnetka.

C) Preizkus aktivnosti v praksi

Dejavnost sem v nekaj ponovitvah izvedla med poletnimi aktivnimi počitnicami. Vključila sem heterogeno skupino 14 otrok, starih 10–16 let, razdeljenih v skupine po tri. Na prostem so po postajah spoznavali in reševali naloge z različnimi vrstami umetnih iluzij. Naloge so se jim zdele zanimive, nekaj iluzij pa so poznali že od prej.

Po predstavitvi različnih možnosti za izdelavo fotografij iluzij so dobili natančna navodila za terensko delo s poudarkom na varnosti. Skupine so se lahko namreč po terenu razkropile bolj, tj. širše kot običajno, kar pomeni, da niso bile nenehno v mojem vidnem polju (t. i. neomejen prostor). Otroci so si natančno ogledali okolico, ki je zajemala gozd, travnik in pot, nato pa so izbrali primerno mesto v naravi in iskali ideje, kaj bi lahko predstavili na fotografiji in kako. Ideja naj bi izhajala neposredno iz okolice. Pri dejavnosti največ šteje prav to, da otroci ustvarjajo v naravi in črpajo ideje neposredno iz okolice, saj je narava, ki jo doživljajo z vsemi čutili, zanje največji navdih.

Vsaka skupina si je lahko sama izbrala, kateri tip iluzije (a–h) bodo predstavili na fotografiji (fotografijah). Če so se na primer odločili za iluzijo z nepravilno globinsko predstavo, so si vloge razdelili tako, da je en učenec fotografiral, druga dva učenca (ali zgolj eden) pa sta s svojimi telesi uprizorila iluzijo. Iluzija je uspela samo, če so se vsi postavili na točno določene točke v naravi, saj je bila sicer na fotografiji očitna napaka. Da so bili zadovoljni z izdelkom, so fotografiranje načeloma večkrat ponovili. Če nihče iz skupine ni želel biti na sliki prikazan kot del iluzije, so uporabili tudi različne predmete ali se odločili za fotografiranje drugih primerov iluzij, pri katerih to ni bilo potrebno (npr. iskanje nenavadnih oblik).

Slika 4: Otroci med delom.

Če so z delom zaključili prej, so fotografirali tudi dodatne iluzije, da so vse skupine končale približno istočasno. Svoje fotografije so tudi poimenovali. Fotografije sem nato prenesla v računalnik in jih kasneje predvajala na televiziji, da smo si jih skupaj ogledali in jih pokomentirali. Na vsaki fotografiji smo izpostavili nekaj dobrega (idejo, izvirnost, izvedbo, kakovost itd.). Na koncu smo izbrali tudi »naj iluzijo« po njihovi izbiri. Avtorji fotografije so predstavili tudi morebitne zanimivosti, ki so jih doživeli med dejavnostjo.

Slika 5: Izdelki otrok. Naslovi fotografij: 1. Chuck Norris (nepravilna globinska predstava), 2. Angel (prekrivanje), 3. Handstand illusion (nepravilna globinska predstava), 4. Prebodena (izmišljena iluzija), 5. Mož s kapo (uporaba sence), 6. Krokodil (nenavadna podoba), 7. Letenje (filmski trik v aplikaciji Stop Motion Studio.)

D) Ugotovitve

Pri osrednji dejavnosti so nastale izvirne in zanimive fotografije iluzij. Kljub počitniškemu vzdušju in visokim poletnim temperaturam so otroci pri dejavnosti z veseljem sodelovali in bili motivirani.

Povedali so, da jim je bila dejavnost všeč in da so na svoje izdelke ponosni.

Najtežje jim je bilo dobiti idejo, kaj naj bi naredili. Zato so nekateri potrebovali dodaten namig, da so se lahko pomaknili na naslednji korak dela. Znotraj skupine so se morali glede ideje tudi uskladiti, da so bili z njo vsi zadovoljni. Pri predstavitvi dejavnosti učencem pokažemo zgolj po en primer posameznih tipov iluzij, da nalogo lažje razumejo. Če jim pokažemo (pre)več konkretnih primerov, jih namreč kopirajo in se ne potrudijo, da bi prišli do svoje zamisli.

Vse skupine so posnele več različnih fotografij. Koliko so jih posneli, je bilo odvisno od članov skupine, tj. od sodelovanja v skupini in organizacije, ali so imeli dobre ideje, od njihove zagnanosti itd.

Pri nekaterih skupinah sem pogrešala vztrajnost, saj so bili prehitro zadovoljni z izdelkom in kakovost izdelkov ni bila optimalna. Nekatere fotografije z iluzijami so bile namreč odlične, če ocenjujemo zgolj idejo, a so bile na njih prisotne napake. Začetniške napake bi lahko odpravili z večjo natančnostjo pri ponovitvah fotografiranja, osnovne napake pa so bile posledica pomanjkanja teoretičnega in praktičnega znanja o fotografiranju (kadriranje, svetloba, ostrina itd.). Vzrok nekaterih napak je tudi dejstvo, da so otroci delali samostojno in so bili razkropljeni po terenu, zato nisem bila nenehno na voljo, da bi jih na morebitne napake pravočasno opozorila in jim predlagala, kako jih odpraviti ali se jim izogniti.

Spoznala sem, da so bili nekateri učenci z izdelkom prehitro zadovoljni, medtem ko so se drugi resnično potrudili po svojih najboljših močeh.

Učenci so največkrat izbrali iluzijo z nepravilno globinsko predstavo in iluzijo s prekrivanjem predmetov, bistveno manj pa so se odločali za iskanje nenavadnih podob v naravi in ostale ponujene možnosti. Iluzij, povezanih z vodo, na izbrani lokaciji, ni bilo mogoče izvesti. Nekaj skupin se je odločilo tudi za snemanje trikov.

E) Inovativnost dejavnosti

Na spletu najdemo veliko slik optičnih iluzij. Doživimo jih lahko tudi v živo – obiščemo Hišo iluzij v Ljubljani ali Tehnopark Celje, kjer se lahko vsakdo preizkusi v njihovem dojemanju. V slovenskem prostoru so opravili tudi nekaj raziskav na temo optičnih iluzij, v katerih so raziskovali sposobnost prepoznavanja, dojemanja in razumevanja optičnih iluzij pri otrocih različnih starosti in sposobnosti (uspešnost otrok pri različnih predmetih (Horvat & Pleteršek, 2016), OŠ s prilagojenim programom (Mlakar, 2018) idr.), ter rezultate primerjali z rezultati testiranja pri odraslih (Trupej, 2015). Opazila sem, da je bil pri tem poudarek na splošno znanih umetnih optičnih iluzijah. Na spletu najdemo tudi izdelke otrok, ki so različne iluzije izdelali ali narisali doma ali v šoli, pri čemer so uporabili predvsem papir, svinčnik, barvice in škarje, medtem ko dejavnosti, pri kateri bi otroci sami ustvarjali iluzije na prostem, jih iskali v naravi in jih fotografirali ter pri tem pojave tudi dojemali kot iluzijo, ni.

Z opisano dejavnostjo spodbujamo tudi medpredmetno povezovanje, saj otroci tudi z drugega zornega kota in mimogrede spoznavajo primere, o katerih se učijo pri drugih predmetih (npr. biologija – mimikrija; likovna umetnost – globina, simetrija; fizika – lom svetlobe itd.)

ZAKLJUČEK

Z dejavnostjo otroci na igriv in zanimiv način spoznajo različne optične iluzije ter izvedo, zakaj prihaja do njih in kako nastanejo. Pri delu uporabljajo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo ter tako spoznajo prednosti njene uporabe pri šolskem delu in ustvarjanju. Prednosti in pomanjkljivosti, ki sem jih opazila med izvajanjem dejavnosti, predstavljam v Tabeli 1.

Tabela 1: Prednosti in pomanjkljivosti pri izvajanju dejavnosti.

	Prednosti	Pomanjkljivosti
Pristopi učenja na prostem	– vključevanje sodobnih pristopov: estetski pristop, uporaba IKT	– zagotoviti moramo ustrezno IKT opremo
Dejavnost	– otroci imajo možnost izbire, kaj bodo delali	–
	– možnost vključevanja medpredmetnih povezav (LUM, FIZ, BIO, PSI, MAT itd.)	–
	– spodbujanje izvirnosti in ustvarjalnosti	– pri iskanju ideje za nadaljevanje z delom je morda potreben dodaten namig
Terensko delo	– delo v naravi	– zagotoviti moramo zelo veliko površino, da se skupine ne motijo pri fotografiranju
	– narava je za učence navdih in omogoča doživljanje čutnih zaznav	– zagotoviti moramo čim bolj raznoliko površino, da je okolica navdih za delo – za izvedbo dejavnosti moramo imeti dovolj časa, da lahko otroci doživljajo naravo (težava ob omejenosti s šolskim zvoncem)
Organizacija dela	– v vseh fazah dejavnosti prideta do izraza skupinsko delo in sodelovanje	– člani skupine morda ne delujejo enotno oziroma v skupini prihaja do nesoglasij
	– samostojno delo skupin	–
	– učenci delajo na »neomejenem« prostoru in sami izbirajo, kje bodo delali	– ker skupine niso pod sprotnim nadzorom mentorja, imajo izdelki več napak – ni nujno, da sami izberejo optimalno mesto za delo – težje je poskrbeti za varnost, zato posamezna skupina morda za ta način dela ni primerna
Zadovoljstvo otrok	– pri delu so motivirani, dejavnost se jim zdi zanimiva	–
	– zadovoljni so s svojo idejo in s končnim izdelkom	– nekateri otroci so prehitro zadovoljni s kakovostjo izdelka (napake pri iluzijah) in fotografij (meglenost, kadriranje itd.) – izdelki so slabši pri otrocih, ki so manj natančni in manj vztrajni

Legenda: IKT – informacijsko-komunikacijska tehnologija; LUM – likovna umetnost; FIZ – fizika; BIO – biologija; PSI – psihologija; MAT – matematika.

Predlogi za dopolnitev dejavnosti

Dejavnost kot celoto lahko nadgradimo tako, da pripravimo zbirko ali razstavo fotografij iluzij – po dogovoru z avtorji najboljše fotografije natisnemo in jih postavimo na ogled.

Dejavnost lahko izvedemo razdrobljeno oziroma po »delih«. Spoznavanje točno določenih iluzij vključimo k izbranemu šolskemu predmetu pri spoznavanju določenega pojma (npr. fizika – lom svetlobe, zrcaljenje na vodni gladini; vreme – mavrica; astronomija – ozvezdja, navidezno potovanje sonca po nebu; biologija – mimikrija in odnos plen – plenilec; geografija in fizika – fatamorgana; likovna umetnost – globina, simetrija, fotografija, film itd.). Na ta način spodbujamo medpredmetno povezovanje, otroci pa pojem spoznajo še z drugega zornega kota.

Pohod skozi gozd lahko popestrimo z iskanjem nenavadnih podob.

V prostem času si lahko otroci sami ogledujejo slike iluzij, stereograme itd.

Dejavnost lahko dopolnimo s poskusi z iluzijami (npr. poskusi z vodo), ustvarjanjem (npr. izdelava periskopa), risanjem iluzij (3D risanje) itd.

Viri in literatura

Horvat, T., & Pleteršek, Z. (2016). *Optične prevare.* Maribor: Mladi za napredek Maribora. Pridobljeno 18. 8. 2022 s https://zpm-mb.si/wp-content/uploads/2016/06/O%C5%A0_INTER-BIO-PSI-Opti%C4%8Dne_prevare.pdf.

Javaid, H. (2022) *Optical Illusion: Can you spot and name the faces in the National Leaders Tree image?* Pridobljeno 21. 8. 2022 s https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/optical-illusion-can-you-spot-and-name-the-faces-in-the-national-leaders-tree-image-1652341342-1

Mlakar, S. (2018). *Dojemanje optičnih iluzij pri pouku likovne umetnosti učencev v 6. in 7. razredu osnovne šole in šole s prilagojenim programom.* Maribor: Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru. Pridobljeno 18. 8. 2022 s https://core.ac.uk/download/pdf/160672667.pdf.

Trupej, A. (2015). *Optične prevare.* Velenje: Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline, OŠ Gustava Šiliha Velenje. Pridobljeno 20. 8. 2022 s https://mladiraziskovalci.scv.si/ogled?id=1468.

Uršič, B. (2014). *Optične iluzije*. Pridobljeno 20. 8. 2022 s https://sites.google.com/site/tp4fotografija/e-skripta/opticne-iluzije.

Kratka predstavitev avtorice

Sem Nataša Planinc, univerzitetna diplomirana biologinja in profesorica biologije. Kot učiteljica v CŠOD z učenci od 5. do 9. razreda in dijaki srednjih šol izvajam terensko delo s poudarkom na različnih naravoslovnih vsebinah, v okviru družboslovnih vsebin pa vodim delavnice, ki so povezane predvsem z lokalno kulturno dediščino. Usposobljena sem tudi za izvajanje nekaterih športnih vsebin v CŠOD.

Premagajmo pasivnost in apatičnost

Overcoming Passivity and Apathy

Tjaša Rajšp

Šolski center Slovenske Konjice – Zreče

Izvleček

Učenci postajajo vedno bolj apatični, manj se gibljejo, medvrstniško druženje poteka »na daljavo«. Čedalje več je psihičnih izzivov. Z vpeljavo različnih učnih metod in pristopov sem želela motivirati učence, da radovedno, dinamično in z žarom v očeh rešujejo matematične uganke. Hkrati pa, da se začnejo zavedati, da lahko sami vplivajo na svoje psihično stanje. Tega smo se lotili tako, da smo najprej matematiko povezali z glasbo, kjer so se učenci fizično razgibali in mentalno sprostili. Sledil je pustolovski del, iskanje zaklada. Uporaba matematičnega znanja, iznajdljivost ter logično sklepanje so jim pomagali, da so uspeli razvozlati uvodno pismo s skrivnostno uganko, poiskati zanimivo skrite naloge in jih rešiti. Dva namiga sta jih popeljala do ideje, da rešitve povežejo s črkami te pa s simboli in da sledijo markacijam po šoli in zunaj nje. To jih je vodilo še do dveh pisem, kjer so morali odkodirati besedilo, da so našli ključ, ki je odpiral posebno skrinjico, katere vsebina jih je vodila do zaklada. Nato smo naredili dve izkustveni vaji iz čuječnosti. Ugotovili so, da sta vaji poleg umirjenosti prinesli dosti pozitivnih učinkov in da si želijo takih občutkov še več. To je bil tudi moj namen, namreč, da dobijo izkušnjo, ki jim bo prišla prav tudi kasneje v življenju. Ugotovili smo da strast, motivacija in hkrati mentalna umirjenost, povzročijo pozitivne premike tako v razpoloženju, kot tudi pri učenju.

Ključne besede: gibanje, možgani, učenci, učenje, učitelj, umirjanje.

UVOD

V šoli zaznavamo pri učencih velik upad koncentracije, gibalnih sposobnosti in vedno več apatičnosti. Zato sem si zastavila nalogo, kako učence spodbuditi, da bodo navdušeno reševali matematične naloge, pri čemer bo raziskovanje ciljno usmerjeno, z višjo motivacijo in dinamično, v gibanju. Delavnica je bila razgibana, zunaj smo matematiko povezali z glasbo, v učilnici so naloge zahtevale fizično aktivnost in kreativno razmišljanje, zaklad pa so zopet iskali izven učilnice. Vključila sem različne učne metode in dva pristopa učenja na prostem, skrivnostnost in estetski pristop. Hkrati pa sem želela dijake spodbuditi h kritičnemu in kreativnemu razmišljanju in jih popeljati do zavedanja, da so oni sami kreatorji svojih doživljanj in misli.

OSREDNJI DEL

V času tehniških dni učitelji organiziramo delavnice za učence iz osnovnih šol. Naša delavnica se je imenovala »Premagajmo pasivnost in apatičnost«. Na delavnici je bilo 12 učencev, trije dijaki so pomagali pri izvedbi, trajala pa je tri šolske ure. Začeli smo pred šolo in vsak dijak si je izbral tri števila, ki jih je zaigral na klaviature. Dogovorili smo se, da bomo uporabili c-dur lestvico, kje bodo števke 0,1,2,3 . . . 9 pomenila naslednje tone: c,d,e,f,g,a,h,c,d,e. Če je bilo zaigrano racionalno število (ali se je glasba zaključila ali pa se je del melodije ponavljal), so učenci naredili tri počepe,

če pa je bilo zaigrano iracionalno število (melodija se ni zaključila in tudi melodije se niso ponavljale) pa so naredili eno vajo, ki uravnava delovanje obeh hemisfer. Gibanje pozitivno vpliva na možgansko učinkovitost, sposobnost učenja in koncentracijo. Poleg tega pa veliko pripomore tudi k dobremu počutju in občutku sreče, zmanjšuje stres ter izboljšuje produktivnost in kreativnost (Razgibani možgani delujejo bolje, b.d.). Gibanje je še posebno v zgodnjem procesu učenja zelo pomembno. (Otroci se bolje učijo, če niso povsem pri miru, 2016). Tako mentalno in fizično pripravljeni so lahko pričeli z izzivi. Sledil je pustolovski del, iskanje zaklada. Najprej so učenci dobili uvodno pismo s premešanimi črkami in zemljevid šole. Uporaba matematičnega znanja, iznajdljivost ter logično sklepanje in povezovanje so jim pomagali, da so uspeli korak za korakom razvozlati uvodno pismo s premešanimi črkami, ki je vsebovalo skrivnostno uganko. V pismu je bilo opisano, kaj bo njihov izziv in da je njihova naloga najti zaklad. Po učilnici so bile nalepljene uganke (tudi obrnjeno in na stropu, da so se morali znajti), ki so jih začeli reševati. Dva namiga in lastna inspiracija sta jih popeljala do ideje, da rešitve povežejo s črkami in te s simboli ter da sledijo markacijam izven učilnice, v obliki simbolov. Markacije so jih vodile do kuhinje, kjer je bilo skrito pismo in s simboli kodirana vsebina. V njem se je nahajal namig za ključ (v delavnici pri robotu) in v naslednjem pismu namig za skrinjico. Le s preciznim opazovanjem so lahko zagledali ključ, ki je odpiral skrinjico. V skrinjici se je skrival preprost zemljevid v obliki črke L s križcem desno zgoraj, ki jih je vodil do zaklada. Ta zemljevid je bilo treba zrcalno prekriti z zemljevidom šole in ugotoviti, da križec predstavlja eno učilnici v šoli. Zaklad na koncu pa je predstavljala lesena didaktična igra.

Nato smo odšli v učilnico na prostem, posedli smo se v krog in učenci so podelili, kako so se počutili v prvem delu in kako v drugem delu delavnice. V prvem delu so bile stvari znane, v drugem pa so čutili tudi negotovost in občutek nemoči, imeli smo razgovor o tem, kako so se kot posamezniki odzivali in zakaj. Nato so povedali, kaj je za njih zaklad. Ali bi ga lahko enačili z osebnimi vrednotami? Ali je znanje vrednota? S katerih vidikov vse so leseni didaktični pripomočki boljši od plastičnih…

Nato smo se zopet zbrali v učilnici na prostem. Prosila sem jih, da vsak zase ocenijo, kako se počutijo od 1 do 10. Nato sem jih prosila še, da se usedejo ali pa uležejo, zaprejo oči in sledila je vaja »skeniranje telesa«. Trajala je 10 minut. Namen te vaje je premikanje pozornosti po telesu in osredotočanje na zaznavanje občutkov v telesu. Ta meditacija poudarja razliko med razmišljanjem o občutku in njegovim neposrednim doživljanjem. Učenci so opazili največjo spremembo pri dihanju, ki je postalo globlje in bolj umirjeno. Nato smo naredili še eno kratko vajo, kjer sem jih zopet vodila po poti zaznavanja, vendar smo se tokrat osredotočili na zunanje okolje. Povabila sem jih, da spremljajo kaj slišijo, morda veter ali šumenje listja, morda zvok avtomobila, ptičje petje ali mrčes, kaj vonjajo, je prijetno, če ima zrak kak poseben okus, kaj tipajo, če je stol ali če so tla hrapava, gladka, hladna ali topla, če se v svojem položaju počutijo varne … pozvala sem jih, da svojo težo prepustijo težnosti, da dobijo občutek, da lahko počivajo … povabila sem jih v opazovanje, da se tudi njihov dih spreminja tako kot zvoki … zdaj so lahko pogledali in bili pozorni na vse, kar jih obdaja, barva las, oči od soseda, kako zelena je trava … Ob koncu smo skupaj naredili sklep, da bi lahko to pretočno in prožno zavedanje telesa, diha in okolice ponesli s sabo, ko se bodo podali v dnevne aktivnosti. Najbolje pa kar v naravo. Ob koncu sem jih še enkrat prosila, da ocenijo od 1 do 10 kako se počutijo. Enim bolj, drugim manj a skoraj vsem se je število povečalo, kar jih je pozitivno presenetilo. Potrdilo se nam je dejstvo, da vaje za umirjanje uma pozitivno vplivajo ne le na možgane, temveč tudi na preostalo fizično telo in na počutje. (Placebo ste vi, 2018)

Na delavnici gre za prepletanje dveh pristopov. Prvi je skrivnostnost. Gre za zgodbo, ki ima veliko skrivnosti (kakšno je besedilo, kako ga odkodirati, kje se nahaja zaklad, kaj je ta zaklad). Veliko je miselnih nalog in preprostega logičnega sklepanja (najprej morajo rešiti kratke matematične naloge, da dobijo rezultate, ki jih povežejo s simboli, te pa s črkami, da odkodirajo besedilo, ki nakaže šele začetek pustolovščine). Izzivi so dijake navduševali saj je vsak korak obljubljal neko novo odkritje in s tem vzbudil pri dijakih prijetne občutke (simboli na stenah, ključek v šolski delavnici). Dejavnosti so bile zaporedne in med seboj povezane. Pri pogovoru o občutkih v prvih dveh delih na delavnici in pri vaji »skeniranje telesa« ter kasneje pri zaznavanje okolja z vsemi čutili pa smo vpeljali še estetski pristop. Tempo se je upočasnil, učenci so prisluhnili sebi in naravi.

Ta aktivnost je inovativna, ker gre za povezovanje dveh pristopov, za skrivnostnost in za estetski pristop. Poleg metod razlage, razgovora, razprave smo uporabili tudi metodo opazovanja, zaznavanja, občutenja, metodo viharjenja možganov, sodelovalno učenje, diskusijo, delo v skupinah ter delo s slikami in zemljevidi. Delavnica je bila fizično in umsko zelo razgibana. Kot dodano vrednost pa vidim tudi v tem, da smo števila povezali z glasbo in da smo ubesedili občutke, ki se pojavijo pri problemskih nalogah. Skozi čutno zaznavanje smo se dotaknili čuječnosti, ki je ena od tehnik premagovanja stresa, tesnobe, depresije, nespečnosti, izčrpanosti... Takšna znanja naši otroci vedno bolj potrebujejo ne le za šolo ampak tudi za življenje a žal jih v učnih načrtih ni.

ZAKLJUČEK

V prvem delu se je izkazalo kot dobro to, da so se na igranje melodij racionalnih in iracionalnih števil dijaki pripravili že prej, ker so imeli nekateri tremo že zaradi samega »nastopanja«. Verjetno bi v nasprotnem primeru po nepotrebnem izgubljali čas. V bodoče bi bilo dobro namesto klasičnih počepov uporabiti še kakšno drugo vajo, ki bi bila bolj kompleksna. V drugem, pustolovskem delu so učenci nekatere kar težke logične naloge presenetljivo hitro rešili. Morda tudi zato, ker so bile naloge zanimive in povezane z vsakdanjim življenjem. Le potem se niso znašli z rezultati, zato smo jih morali malo usmeriti, da poiščejo namiga in da so nadaljevali. Zelo smo se nasmejali, ko so prišli v delavnico, ker so pravilno dešifrirali prvo pismo, kjer je bil na vidnem mestu obešen ključ a ga niso videli. Ko so našli skrinjico in jo odprli s ključem, je naloga dobila še večji pridih skrivnostnosti. Tukaj sem opazila, koliko jim pomeni, da lahko nekaj primejo v roke. Mislila sem, da so že skoraj pri koncu a potem niso vedeli, kako odkodirati zemljevid in tukaj bi se lahko delavnica zelo podaljšala, če jim ne bi dala namiga za naprej. Pozitivno je bilo tudi to, da jim je vsak korak predstavljal nov izziv in jim skrajšal pot do cilja. Da so našli zaklad so se kar utrudili, zato smo si vzeli potem krajši odmor. Ti so se izkazali kot pozitivni, ker so učenci dobili občutek, da sem pozorna na njihove potrebe in to jim je dosti pomenilo. Ko smo se pogovarjali o občutkih v prvem in drugem delu delavnice mi je bilo všeč, da so se odprli. Opazila pa sem, da imajo težave pri poimenovanju čustev in občutkov. Če bi to vedela, bi jim jih prej pripravila, da jih uporabijo. Pri vajah iz čuječnosti so me zelo prijetno presenetili, ker so sami prišli do ugotovitev, kako malo je potrebno, da so misli umirjene, kako to vpliva na stanje duha, na koncentracijo (ki jo potrebujejo pri učenju) in šele potem sem jim povedala, da je to eno izmed orodij za samopomoč pri tesnobi, nespečnosti, depresiji… Tudi ocena njihovega počutja se je izkazala kot dobra saj so imeli nekaj konkretnega kot dokaz, da so takšne vaje zelo koristne. V prihodnjem raziskovalnem delu bi bilo zanimivo spremljati takšne dejavnosti dlje časa in opazovati, kaj se dejansko dogaja v možganih, morda s slikanjem možganov.

Viri in literatura

Razgibani možgani delujejo bolje. (b.d.). Pridobljeno 18.11.2018, s https://www.pulzsport.si/clanek/razgibani-mozgani-delujejo-bolje/.

Učenci se bolje učijo, če niso povsem pri miru (2016). Pridobljeno 16.11.2018, s http://www.delo.si/nedelo/otroci-se-bolje-ucijo-ce-niso-povsem-pri-miru.html.
Dispenza J., (2018). Placebo ste vi: vaš um je pomemben. Brežice: Primus

Kratka predstavitev avtorice

Tjaša Rajšp je profesorica matematike. Diplomirala je leta 2003 na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Svoja prva leta dela je namenila poučevanju matematike na dveh srednjih in eni osnovni šoli v Sloveniji. Zaradi želje po pomoči učencev s težavami pri učenju se je leta 2011 vpisala na študij psihoterapije, ki ga kot specializantka psihoglobinske smeri uspešno končuje. Zadnjih 15 let je zaposlena na Šolskem centru Slovenske Konjice - Zreče, kjer opravlja delo učiteljice matematike. Pri svojem delu jo vodita naklonjenost do učencev in želja, da bi jim na zanimiv način približala znanja iz matematike. Hkrati pa jim želi z izkustvenimi delavnicami podati vdenja o psihoterapevtskih metodah dela na sebi.

Skok v matematično ponavljanje

medpredmetno povezovanje matematike in športa po Modelu roka

Jump into math repetition

Interdisciplinary integration of mathematics and sports according to the Hand Model

Marija Roblek
OŠ Komenda Moste

Izvleček

V prispevku predstavljam medpredmetno povezovanje športa in matematike po Modelu roka, in sicer ponavljanje in utrjevanje pisnega računanja, zaokroževanje na desetico natančno, pretvarjanje merskih enot za dolžino in risanje ter interpretiranje vrstičnih prikazov v 4. razredu. Podatke za obdelavo so si četrtošolci pridobili sami, tako da so uporabili meritve skoka v daljino z zaletom. Potrebno je bilo tudi sodelovanje med njimi, saj so si morali podatke podeliti. Učna ura je potekala na prostem, na šolskem igrišču, dve šolski uri. Pri načrtovanju učne ure so bili upoštevani naslednji elementi Modela roke: Katere nadosebne vrednote (palec) so spodbujene pri učencih med učno vsebino? Katere kompetence (kazalec) za oblikovanje trajnostne prihodnosti učenci pridobijo? Katere izkušnje (sredinec) učenci doživijo med izvajanjem učne vsebine? Katera področja učenčevega življenja (prstanec) so vključena v učni vsebini? Kateri ključni naravoslovni pojmi (mezinec) so vključeni med učno vsebino? Kaj je okvir (dlan) učne vsebine? Učenci so bili nad učno uro navdušeni, kar so pokazali z zavzetim delom, medsebojnim sodelovanjem, ustreznim reševanjem nalog in končnimi pozitivnimi komentarji.

Ključne besede: matematika, medpredmetno povezovanje, Model roka, ponavljanje in utrjevanje, skok v daljino z zaletom, šport.

UVOD

Učitelji vedno znova iščemo nove načine, kako bi učenci na dejaven in zanimiv način usvojili cilje učne ure in kako bi jim jih le-te osmislili za življenje. Model roke to omogoča. Kavčič (2016) v svojem članku razlaga, da: »Učenje po tem modelu temelji na ravnanju v skladu s sprejetimi nadosebnimi vrednotami in na razumevanju posledic povezanosti vsega in vseh. Učni proces poteka v naravi skozi dejavnosti, ki omogočajo: razumeti naravne zakone, prenesti spoznanja v vsakdanje življenje, individualno izkusiti lastne vplive na okolje, postati opolnomočen za trajnostno ravnanje in delovati na osnovi sprejetih nadosebnih vrednot.«

Na spletni strani Real World Learning Network pri opisu modela lahko preberemo, da ta model: »… ponuja celovit in prilagodljiv pristop k učenju na prostem za trajnost; način razmišljanja, razmišljanja in bivanja. Vsak element zase je pomemben, vendar ko je predstavljen kot skladna celota, ponuja veliko globljo in bolj smiselno učno izkušnjo.« In še »… učenje na prostem ponuja enega najboljših pristopov za mlade, da se vključijo v svet okoli sebe in zagotavlja spodbudno okolje za raziskovanje, kako lahko vsi prispevamo k bolj trajnostni sedanjosti in prihodnosti.«

Da bi tudi sama s svojimi učenci izkusila zgoraj zapisane prednosti tega modela, sem spomladi s svojimi četrtošolci izvedla učno uro na prostem po Modelu roka, ki je trajala dve šolski uri. Medpredmetno sem povezala matematiko in šport, kjer so učenci ponavljali in utrjevali pisno računanje, zaokroževanje na desetico natančno, pretvarjali merske enote za dolžino in risali ter interpretirali vrstične prikaze. Podatke za obdelavo so si četrtošolci pridobili sami, tako da so uporabili meritve skoka v daljino z zaletom. Potrebno je bilo tudi sodelovanje med njimi, saj so si morali podatke podeliti.

PRIPRAVA NA UČNO URO

Pred izvedbo učne ure sem določila učne cilje, ki jih morajo učenci med uro usvojiti:

1. Skok v daljino z zaletom.
2. Razbrati dolžino skoka na metru.
3. Pretvarjanje merskih enot za dolžino.
4. Izračunati razliko dolžine med skokoma na pisni način.
5. Izračunati vsoto dolžine obeh skokov na pisni način.
6. Meritve dolžin skokov urediti v razpredelnico in jih zaokrožiti na desetico natančno.
7. S pomočjo razpredelnice narisati vrstični prikaz.

Nato pa sem uro načrtovala s pomočjo grafične ponazoritve pedagoškega pristopa Modela roke (Kavčič, 2016).

Katere nadosebne vrednote (palec) so spodbujene pri učencih med učno vsebino?

– Enake možnosti za vse ljudi, da oblikujejo svoje življenje.

Ne glede na dolžino skoka, je bil podatek pomemben zanj in za sošolce ter za nadaljnjo obdelavo.

Katere kompetence (kazalec) po Modelu roke učenci pridobijo za oblikovanje trajnostne prihodnosti?

– Omogočiti učencem sodelovanje, udeležbo, prevzemanje odgovornosti in usmerjanja lastnega učenja.

  Učenci so si podatke za reševanje nalog ˝priskakali˝ s skokom v daljino.

  S sošolci so hkrati morali sodelovati, da so si lahko izmenjali podatke in preverili tudi pravilnost svojih rezultatov.

Katere izkušnje (sredinec) učenci doživijo med izvajanjem učne vsebine?

– Glava - učenci ponovijo in utrdijo matematične pojme in številske predstave (merske enote, pisno računanje, prikazi, zaokroževanje števil).
– Roke - učenci si podatke pridobijo sami (skok v daljino z zaletom).
– Srce - medsebojno sodelovanje, usklajevanje, krepitev odnosov med učenci (izmenjava podatkov in reševanje nalog, primerjanje pravilnost rezultatov, medsebojno usklajevanje).

Katera področja učenčevega življenja (prstanec) so vključena v učni vsebini?

– Spodbujanje aktivnega prenosa znanja med izkušnjo in po njej.

  Učenci se zavedajo, da si podatke za reševanje nalog sami pridobijo, si jih med seboj podelijo, razmislijo o njih in njihovi interpretaciji.

Kateri ključni naravoslovni pojmi (mezinec) so vključeni med učno vsebino?

– Pretok energije.

  S svojim delovanjem vplivajo na rezultate svojih nalog in tudi na sošolčeve rezultate.

  Med njimi kroži pretok energije – medsebojno spodbujanje pri skakanju v daljino in skupinsko sodelovanje pri reševanju nadaljnjih nalog.

Kaj je okvir (dlan) učne vsebine?

S praktičnim delom na prostem in medsebojnim sodelovanjem utrdimo številske predstave in pojme.

IZVEDBA UČNE URE

Pridobivanje meritev/številk za obdelavo podatkov

Učenci so pripravili progo z odskočiščem in se ogreli z gimnastičnimi in tekalnimi vajami.

Doskočišče so najprej očistili vejic, trave in morebitnega kamenja, nato pa so ga prelopatali in razrahljali z grabljami (Slika 1).

Učence sem zaradi lažje organizacije in poteka učne ure razdelila na tri skupine. Prva skupina je skakala v daljino. Druga skupina je igrala košarko. Tretja skupina je igrala badminton. Ko je prva skupina zaključila s skokom je sledila menjava skupin. Po skoku v daljino z zaletom so učenci dolžino skoka v centimetrih zapisali v svoj zvezek. Vsak je skočil dvakrat. Pri doskoku so morali paziti, da so zadržali svojo pozicijo nog, drugače ni bilo možno razbrati dolžine skoka (Slika 2). Učenci, ki so čakali na start, so navijali za vadečega sošolca.

Obdelava podatkov

Ko so vse skupine opravile skoke in zapisale meritve, se je pričela obdelava podatkov.

Slika 1: Priprava doskočišča

Slika 2: Postavitev merilne palice ob meter in določanje meritve

Meritve so morali četrtošolci pretvoriti v večjo mersko enoto, ki je bila meter. Izračunali so vsoto in razliko dolžino obeh skokov na pisni način (Slika 3). Preverila sem rezultate, šele nato so si med seboj izmenjali podatke z najdaljšim skokom. Nabor sošolčevih meritev so zapisali v obliki razpredelnice in jih zaokrožili na desetico natančno. S pomočjo podatkov v razpredelnici so narisali še vrstični prikaz. Podatke so med seboj primerjali in tako preverili pravilnost rešenih nalog (Slika 4). Nekateri učenci so svoje prikaze narisali tako, da so dolžine skokov uredili od najmanjše do največje dolžine. Nekateri pa tega niso storili. S prikaza so nato razbirali, kdo je skočil najdlje, kdo najkrajše in ali je bila katera meritev enako dolga. Zanimalo nas je še, zakaj so risali vrstične prikaze in ne stolpčnih. Ni jim bilo pretežko ugotoviti pravega razloga; to so bile meritve dolžin in ne višin.

Slika 3: Učenka pretvarja in pisno računa

Analiza učne ure

Z učenci smo se ob vrnitvi v učilnico analizirali učno uro. Predvsem me je zanimalo njihovo mnenje o njej, njihovo počutje tekom ure, kaj so se naučili oz. ponovili in zakaj smo to izvedli zunaj. Svoje mnenje so zapisali na list papirja. Prejela sem takšne odzive:

Všeč mi je bilo, saj smo imeli šport in matematiko zunaj. Ponovili smo seštevanje, odštevanje in zaokroževanje.

Slika 4 Učenci med seboj primerjajo narisane vrstične prikaze

Všeč mi je bilo, ker sem se naučil, kakšen je pouk, ki sploh ni pouk.

Šport in matematiko smo združili. Všeč mi je bilo zato, ker smo bili dolgo zunaj, saj imam rad, da sem zunaj. Naučil sem se daleč skakati in narediti lepšo razpredelnico kot včasih.

Zelo mi je bilo všeč, ker se mi zdi, da smo se igrali. Zdelo se mi je zabavno, želim si, da se to ponovi. V bistvu je to zelo dobro za možgane.

Šport smo združili z mat. To se mi zdi pomembno, da smo to malo združili, da bi bilo bolj zanimivo.

Zdi se mi, da smo mat in šport združili zato, da bi vse hitreje minilo. Ta ideja se mi je zdela dobra, ker smo bili na svežem zraku. Zdelo se mi je zelo dobro in poučno.

Včeraj na športni mi je bilo zelo všeč, veliko smo se gibali in med tem smo imeli malo matematike.

Združili smo dve prvi uri, in sicer matematiko in športno. Bilo je zelo zabavno, saj smo skakali v daljino. Mislim, da je to pomembno, ker sem na tak način lažje razumela snov pri matematiki. Upam, da bo še kdaj takšen dan.

ZAKLJUČEK

Kavčičeva (2016) v svojem članku povzame, da je Model roka usmerjen v učenca, ki zajema celostni pristop in povezuje razum, čustva in izkušnje. Glede na razmišljanja učencev, menim, da je bila učencu zares omogočena osebna izkušnja in možnost spreminjati njegov odnos do okolja ter prenesti znanje v vsakdanje življenje. Ta model to zares dopušča.

Sicer je potrebno več učiteljeve priprave na učno uro, a jo hkrati tudi osmisli. Po izvedbi takšne, uspele učne ure, se zaveš pomen in dodano vrednost Modela roka.

Viri in literatura

Kavčič, mag. I. (2018). Učenje v »resničnem« svetu po modelu roke — dragoceno za učenca, učitelja in družbo. *Naravoslovna solnica: revija za učitelj, vzgojitelje in starše, 18—21. http://www.pef.uni-lj.si/naravoslovna_solnica/Izdaje/solnica_2016_20-2.pdf*

https://www.rwlnetwork.org/rwl-model, 22. 10. 2022

Kratka predstavitev avtorice

Sem profesorica razrednega pouka, zaposlena na OŠ Komenda Moste in poučujem v 4. razredu.

Zvoki okrog nas

Sounds around us

Mojca Rudolf

Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Izvleček

S poslušanjem zvokov smo želeli ugotoviti, kako otrok doživlja zvoke narave, jih raziskuje in izraža, hkrati pa uporablja IKT (informacijsko-komunikacijsko tehnologijo). Otroci doživijo naravo z vsemi čuti, jo izkusijo in razumejo. Če jim omogočimo stik z naravo, spodbujamo njihovo ustvarjalnost, saj pri svoji igri radi uporabljajo naravne materiale. S pomočjo raziskovalnega pristopa smo sledili dvema temeljnima ciljema izobraževanja: ohraniti smo želeli radovednost otrok in trajen interes za znanje ter oblikovati sposobnosti, ki so potrebne za samostojno reševanje problemov. Pri svojem delu smo uporabili tudi IKT. Zaradi hitrega razvoja in uporabe IKT na različnih področjih našega življenja je pomembno IKT uvesti tudi v osnovnošolsko izobraževanje. Otroke je potrebno seznaniti z vsemi njenimi prednostmi in slabostmi. S pomočjo raziskovalnega pristopa smo sledili dvema temeljnima ciljema izobraževanja: ohraniti smo želeli radovednost otrok in trajen interes za znanje ter oblikovati sposobnosti, ki so potrebne za samostojno reševanje problemov.

Izvedli smo različne aktivnosti, kjer so učenci spoznavali zvoke. Začeli smo s poslušanjem zvokov in risanjem zvočnega zemljevida. Otrokom smo s pomočjo igre in poskusa pokazali, kako se zvok širi po zraku. S posnemanjem »lisičjih ušes« smo določili lokacijo, s katere prihaja zvok. Najraje pa so otroci snemali in proizvajali zvoke. Delavnice smo zaključili z merjenjem glasnosti zvoka in pisanjem pesmi, kjer so uporabili različne zvoke, ki so jih slišali v naravi.

Ključne besede: doživljane narave, igra v naravi, IKT, raziskovalno učenje, zvok.

UVOD

Zvok je vse, kar slišimo. Zrak, ki nas obdaja, je sestavljen iz množice delcev. Ljudje zaznavamo zvok s sluhom. Kot zvok razumemo nihanja, ki potujejo skozi zrak in jih lahko slišimo. Zvok je povsod okoli nas. Če se za trenutek ustavimo in prisluhnemo svetu okoli nas, slišimo: šumenje, govorjenje, zvoke narave … Zvok je najpomembnejši dejavnik za komunikacijo med živimi bitji in je nujno potreben za orientacijo in spoznavanje okolja. Naravno okolje je najboljša izkušnja za spoznavanje zvoka in spodbujanje čutnih zaznav.

Namen naloge: Ugotoviti smo želeli, kako otrok doživlja zvoke narave in jih izraža z različnimi umetnostnimi jeziki (likovnim, besednim in glasbenim izražanjem), hkrati pa uporablja tudi IKT.

INOVATIVNI DIDAKTIČNI PRISTOPI

V nalogi smo želeli kombinirati različne pristope, ki jih uporabljamo pri poučevanju na prostem. Poudarek je bil predvsem na estetskem in raziskovalnem pristopu ter uporabi IKT.

Doživljanje narave – estetski pristop

Otroci, ki živijo v stiku z naravo in pridobivajo direktne izkušnje skozi in z naravo, so bolj srečni, bolj intelektualno sposobni, čustveno stabilni in imajo bolje razvit sistem vrednot (Kahn in Kellert, 2002).

Kadar otroke peljemo v naravo, jo doživijo z vsemi čuti, jo izkusijo in razumejo. Ko se naučijo opazovati naravo, jo odkrivati in jo videti, lahko najdejo smisel v naravi in odkrivanju lepega v njej. Kadar otrokom omogočimo stik z naravo, spodbujamo njihovo ustvarjalnost, saj pri svoji igri radi uporabljajo naravne materiale. S tem spoznavajo naravo, njene zakonitosti in možnosti. V naravi pa jim moramo postaviti meje in pravila, da se bodo počutili varne in hkrati samozavestne, da bodo lahko svobodno raziskovali. Otroci bodo s tem krepili svojo voljo in izostrili čutila.

Doživljanje narave zahteva notranjo umirjenost, pripravljenost in pozornost. Včasih se od zvočnih efektov obremenjeni otroci le težko umirijo. Otroci so v naravi manj obremenjeni, svobodneje razmišljajo in so zato bolj ustvarjalni (Gozdna pedagogika). Da lahko opazimo naravo, moramo biti pozorni in se zavedati dogajanja okoli sebe. Hkrati pa potrebujemo notranjo vedoželjnost o tem, kaj se skriva okrog nas. Te sposobnosti moramo pri otroku razvijati in negovati (Vsakdanji stik z naravo, 2014).

Estetski pristop nam omogoči doživljanje čutnih zaznav ter da te zaznave ozavestimo in povežemo z drugimi zaznavami in čustvi (Jesenek Mori, 2022).

IKT in njegova uporaba

Živimo v obdobju, ko so družbene, gospodarske, izobraževalne in vzgojne potrebe čedalje večje, zato je toliko bolj pomembna uvedba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) v vse segmente našega življenja. Družbeni razvoj teži k razvijanju in razširjanju visoke tehnologije. Tako je seveda pomembno in neizogibno IKT uvesti v čim večji meri tudi v predšolsko in osnovnošolsko izobraževanje. Če bomo učence že v osnovni šoli navajali na različne IKT, bodo ti kot odrasli lažje razvili ustrezne veščine za prilagajanje na vse novosti. Spremembe, ki jih je s seboj prinesla IKT, opazimo tudi v izobraževanju, jih pa morajo udeleženci znati izkoristiti, da bi bil njihov učinek

Raziskovalni pristop

S pomočjo raziskovalnega pristopa sledimo dvema temeljnima ciljema izobraževanja: ohraniti želimo radovednost otrok in trajen interes za znanje ter oblikovati sposobnosti, ki so potrebne za samostojno reševanje problemov. Ob tem je treba izpostaviti vlogo učitelja kot kompetentnega odraslega, ki raziskovanje organizira, usmerja in vodi. Z raziskovalnim poukom se dosegajo splošni in operativni cilji naravoslovnih vsebin v vrtcu in šoli (Petek, 2012).

IZVEDBA AKTIVNOSTI V PRAKSI

Poslušanje zvokov

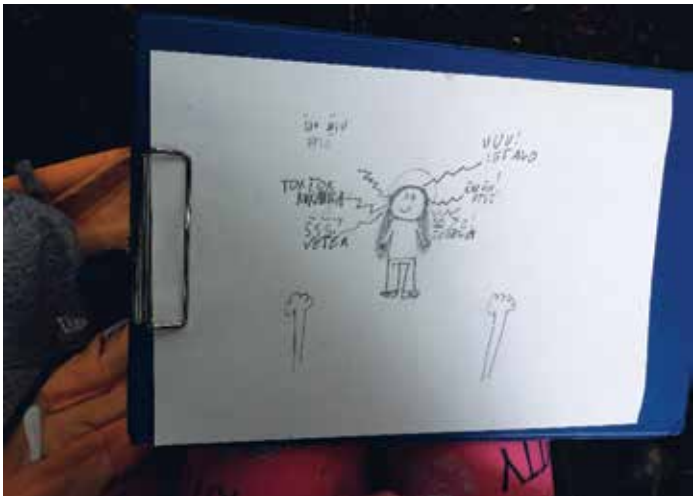
Preden začnejo otroci poslušati zvoke iz okolice, se postavimo v krog in jim predstavimo Cornellovo igrico Netopir in vešče. Netopirju zavežemo oči, nekaj učencev predstavlja vešče, ki jih netopir lovi z zavezanimi očmi. Igrico se igramo tako dolgo, da lahko vsi otroci prevzamejo vlogo netopirja ali vešče (Cornell, 1994). Še pred igrico otrokom s pomočjo poskusa pokažemo, kako se zvok širi po zraku, da lažje razumejo, kako se netopir orientira s pomočjo sluha. Za poskus potrebujemo dve foliji, napeti na dva lesena okvirja. En okvir predstavlja oddajnik zvoka (zvočilo), drugi okvir pa sprejemnik zvoka (uho ali mikrofon). Poskus izvedemo tako, da udarimo po oddajniku in zatresel se bo tudi sprejemnik, ker se bo zvok razširil po zraku, ki je vmes. Tako bodo učenci lažje razumeli, kako se zvok prenaša.

Otroke odpeljemo v gozd ali na travnik, kjer poiščemo varno in udobno mesto, kjer se lahko otroci usedejo in mirno poslušajo zvoke okoli sebe. Potem zaprejo oči in nekaj minut v tišini poslušajo zvoke v okolici. Lahko si pomagajo tudi tako, da za vsak različen zvok dvignejo en prst in štejejo različne zvoke.

Zvočni zemljevid

Sledi aktivnost **Zvočni zemljevid.** Otroci še vedno sedijo na mestu, ki so si ga izbrali. Razdelimo jim podloge, papir in barvice. Na sredino lista narišejo sebe, nato pa s slikami, besedami ali simboli prikažejo lokacije zvokov okoli njih. Spodbudimo jih, da zvoke, ki so bližje njim, narišejo blizu, bolj oddaljene zvoke pa bolj daleč stran. Pomembna je tudi smer, iz katere zvoki prihajajo, da lahko kasneje ugotovimo, iz katere smeri prihaja več različnih zvokov.

Pri pregledu zvočnega zemljevida otroke vprašamo: Kateri zvoki so vam bili najbolj všeč? Kateri najmanj? Kaj vse ste slišali? Kaj je povzročilo zvoke, ki ste jih slišali?

Slika 1: Risanje zvočnega zemljevida

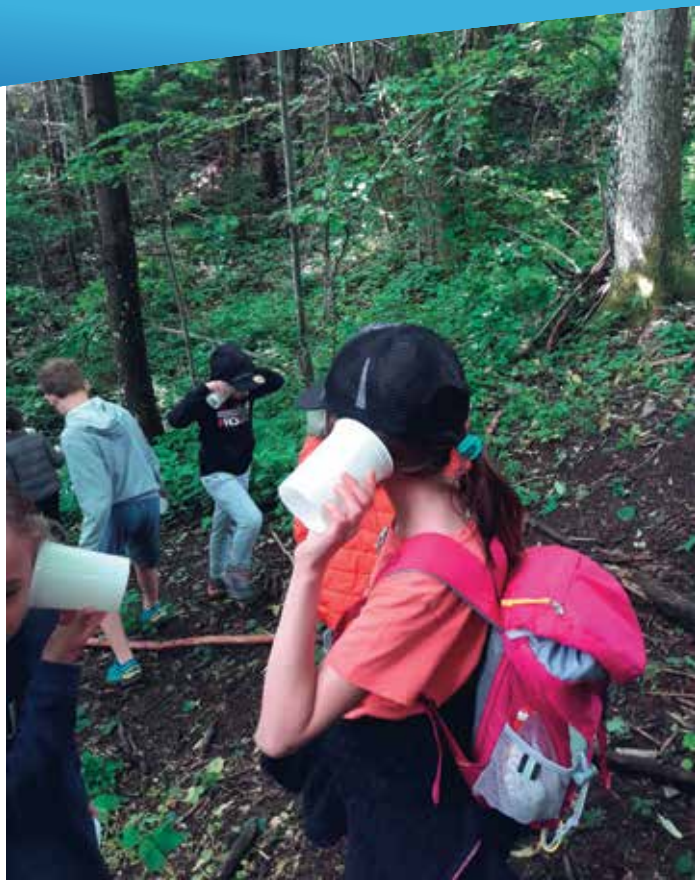
Lisičja ušesa

Otrokom razložimo, da nam ušesa na nasprotnih straneh glave omogočajo, da lahko določimo lokacijo, s katere zvok prihaja. Učenci naj naštejejo nekaj živali, ki so aktivne ponoči. Poskušajo ugotoviti, kakšne so njihove prilagoditve na nočno življenje. Kot primer jim predstavimo lisice, ki imajo velika ušesa, da lahko slišijo različno oddaljene zvoke. Zvok zaznavajo z uhlji, ki jih lahko obračajo naprej in nazaj. Lisica obrača glavo na desno in levo, da ugotovi natančno smer in oddaljenost zvoka oziroma šuma.

Otroci posnemajo lisičja ušesa tako, da odrežejo dno papirnatih ali plastičnih lončkov in jih namestijo na svoja ušesa. Ponovno poslušajo zvoke v okolici in ugotavljajo, ali slišijo dodatne zvoke.

Snemanje zvokov

Dejavnost poslušanja zvokov nadgradimo tako, da učencem razdelimo tablice za snemanje zvokov. Naučimo se uporabljati aplikacijo za snemanje. Otroci dobijo navodilo, naj bodo pri snemanju čisto tiho (da ne snemajo motečih dejavnikov). Posname-

Slika 2: Lisičja ušesa

jo lahko naravne zvoke in zvoke, ki jih proizvaja človek. Skupaj se sprehodimo po gozdu/travniku in po skupinah posnamemo nekaj zanimivih zvokov. Po končanem snemanju se spet zberemo skupaj in drug drugemu predvajamo posnetke. Otroci poskušajo ugotoviti, kaj so sošolci snemali. Hkrati pa izdelamo tudi poseben diagram – na velik list papirja narišemo na eno stran naravne zvoke in na drugo stran zvoke, ki jih proizvaja človek, ter ugotovimo, kateri zvoki so prevladovali.

Slika 3: Snemanje in proizvajanje zvokov

Merilnik hrupa

Po poslušanju vseh posnetkov dobijo učenci navodilo, da na tablici poiščejo aplikacijo Merilnik hrupa. Izberejo si nekaj zvokov in poskušajo izmeriti njihovo glasnost. Merilniki hrupa so oblikovani tako, da nam pomagajo izmeriti jakost hrupa v decibelih. Jakost hrupa doživljamo subjektivno. Po meritvah primerjamo rezultate in poiščemo najbolj glasne in najbolj tihe zvoke. Pogovorimo se tudi, kaj lahko naredimo, da zmanjšamo glasnost zvoka (posadimo drevesa . . .), ali se nivo zvoka spreminja glede na dnevni čas oziroma ali lahko zvok koga prizadene.

Proizvajanje zvokov

Otroci so med poslušanjem zvokov začeli tudi sami »proizvajati« in snemati svoje zvoke, kar je bila zelo zanimiva nadgradnja. Po koncu snemanja so si svoje posnetke zopet predvajali in poskušali ugotoviti, kaj je povzročilo določen zvok.

Pisanje pesmi

Našo dejavnost lahko nadgradimo še z glasbenim ustvarjanjem. Otroci na znano melodijo napišejo svoje besedilo, kjer uporabijo tudi slišane zvoke. Kot primer imamo pesmico Mojster Jaka, ki ima spremenjeno besedilo, ki ga učenci sami dopolnijo. Lahko pa izberejo in oblikujejo svojo pesem. Pesem lahko le zapišejo in zapojejo, seveda pa jo lahko tudi posnamejo in zraven uporabijo inštrumente iz narave. Na koncu lahko vsi skupaj zapojemo pesem, ki je otrokom najbolj všeč.

Gremo v gozd, gremo v gozd (melodija Mojster Jaka)
Kaj tam slišiš? Kaj tam slišiš?
Ptice in čebele, ptice in čebele.
Gremo v gozd, gremo v gozd.

Gremo v gozd, gremo v gozd (melodija Mojster Jaka)
Kaj tam slišiš? Kaj tam slišiš?

_____ *in* _____ , _____ *in* _____ .

Gremo v gozd, gremo v gozd.

UPORABA INOVATIVNIH PRISTOPOV

Pri aktivnosti je bila uporabljena metoda poslušanja zvokov, kjer poslušalec posluša zvoke v svoji okolici. V ospredje postavi čutilo sluha in »izklopi« vsa ostala čutila. Želeli smo, da bi otroci razumeli, kako se zvok v okolici širi, in to smo poskušali pokazati s pomočjo poskusa in uporabo igre, ki je zelo dober način za usvajanje novega znanja. Metodo poslušanja pogosto uporabljamo pri terenskih dejavnostih. Uporaba doživljajskega poslušanja je proces, na katerega močno vplivajo človekova čustva. Doživljajsko poslušanje se nanaša na interpretacijo govornega jezika, glasbe in naravnih šumov. Otroci so ob poslušanju zvokov izražali svoje občutke na različne načine.

Likovno izražanje: Risanje zvočnega zemljevida.

Besedno izražanje: Opisovanje, interpretiranje zvokov, ki so jih slišali.

Glasbeno izražanje: Pisanje pesmi o zvoku.

Vse te dejavnosti smo povezali z uporabo IKT – snemanje zvokov in določanje njihove jakosti, kar je učencem zelo blizu in so jo z veseljem uporabljali. Hkrati smo jim omogočili, da so s pomočjo raziskovalnega pristopa sami iskali zvoke in jih tudi proizvajali ter se tako urili v samostojnem reševanju problemov.

ZAKLJUČEK

Aktivnosti, povezane s spoznavanjem zvoka, omogočijo učencem, da svoj čas aktivno preživijo v naravnem okolju. Narava jim nudi številne možnosti za reševanje problemov, spodbuja njihovo ustvarjalnost, ponuja možnosti za razvoj domišljije, inovativnosti in iznajdljivosti. Najbolje so bile sprejete dejavnosti, kjer so učenci uporabljali IKT. Če so naše naloge domiselno sestavljene in za učence privlačne, se z uporabo IKT

lahko veliko naučijo, ker do podatkov pridejo na hiter način in nam tako še ostane čas za interpretacijo in izboljšanje rezultatov.

Literatura

Borota, B. (2006). *Glasbene dejavnosti in otrokove zmožnosti v zgodnjem obdobju*. Koper, Študijska gradiva.

Cornell, J. (1994). *Približajmo naravo otrokom*. Celjska Mohorjeva družba.

Family activity: Sounds around. https://www.plt.org/family-activity/sounds-around/

Gozdna pedagogika. https://www.gozdna-pedagogika.si/

Ideas for young learners to explore sounds around their neighborhood. https://www.plt.org/educator-tips/ideas-for-teaching-sounds-around-activity/

Jesenek Mori, M. (ur.). (2022). *Danes doživljamo naravo in sebe z vsemi čutili zunaj.* Ljubljana, CŠOD.

Kahn, P. H., Kellert, S. R. (*2002). Children in nature: psychological, sociocultural and evolutionary investigatios.* Cambridge, Massachusetts: The MIT Press. 2002.

Petek, D. (2012). *Zgodnje učenje in poučevanje naravoslovja z raziskovalnim pristopom*. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-TQJF0VFP

Tišler, T., Černilec, B., Vehovec, M., Korošec, D., Brezovar, D., Pungartnik, S. (2006). *Vodenje za spodbujanje informacijsko-komunikacijske tehnologije na šolah*. Ljubljana, Šola za ravnatelje. https://sola-zaravnatelje.si/ISBN/961-6637-04-5.pdf.

Vsakdanji stik z naravo. (2014) https://www.montessori.si/?p=218

Predstavitev avtorice

Mojca Rudolf, profesor biologije in gospodinjstva, mag. Varstva naravne dediščine, učitelj v CŠOD – področje naravoslovje.

Igrajmo se matematiko

Let's play math

Maja Škrbec
Osnovna šola Notranjski odred Cerknica

Izvleček

Za ponovitev učne snovi matematike, smo v okviru podaljšanega bivanja, za učence 3. in 4. razreda oblikovali zanimive in raznolike dejavnosti. Za delo smo jih želeli motivirati, zato smo za ponovitev učne snovi izbrali dejavnosti, ki so temeljile na igri, gibanju, uporabi različnih čutil pa tudi tekmovanju. Vse dejavnosti (razen peke piškotov) smo izvedli na prostem, v neposredni okolici šole. Poleg tega so uporabili sodobno računalniško tehnologijo. Pri dejavnostih, ki so bile namenjene učencem 4. razreda, je bil v ospredju pristop skrivnostnosti, saj so lovili zaklad oz. recept. Učenci so morali s pomočjo namigov odgovoriti na 7 vprašanj ter na ta način dopolniti recept. Hkrati pa so rešili matematične naloge iz različnih sklopov učnega načrta. Učenci 3. razreda so izvedli 7 dejavnosti, od katerih sta dve temeljili na igri, pri dveh je bilo vključeno iskanje naravnega materiala, pri eni so uporabili telefon oz. tablico, ostali dve sta se nanašali na gibanje. Učenci so bili pri vseh dejavnostih zelo motivirani. Najbolj jim je bil všeč lov na recept in štafetni spomin. Učencem je treba omogočiti več zanimivih dejavnosti, ki se jih izvaja na prostem, tudi takšnih, ki so namenjene utrjevanju učne snovi, ne le obravnavi novih vsebin.

Ključne besede: lov na zaklad, matematika, podaljšano bivanje, ponovitev učne snovi, pouk na prostem.

UVOD

V razširjenem programu osnovnošolskega izobraževanja je zapisano, da je eden izmed ciljev podaljšanega bivanja, da učenci znanje, ki so ga pridobili pri pouku, dodatno utrdijo, razširijo, poglobijo, sistemizirajo in uporabijo v novih situacijah (Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli, 2005). Ker menimo, da je v podaljšanem bivanju (poleg pisanja domače naloge) premalo dejavnosti, ki bi se nanašale na učno snov, ki se obravnava pri pouku, smo oblikovali različne zanimive dejavnosti in jih izvedli v podaljšanem bivanju. Pri tem smo uporabili različne učne in motivacijske pristope. Dejavnosti smo izvedli v dveh skupinah. Sodelovali so učenci 3. in 4. razreda. Ponovili so učno snov matematike. Z učenci 3. razreda smo aktivnosti izvedli na začetku šolskega leta, medtem ko smo z učenci 4. razreda izvedli lov na zaklad ob koncu šolskega leta.

Aktivnosti so vsebovale naloge iz različnih sklopov iz učnega načrta: geometrijske oblike in uporaba geometrijskega orodja, transformacije, merjenje, naravna števila, računske operacije in njihove lastnosti, racionalna števila, prikazi, zbiranje in predstavitev podatkov, liki in telesa ter enačbe in neenačbe.

Vse dejavnosti (razen peke piškotov) so potekale na prostem, v neposredni okolici šole. Za učenje na prostem smo se odločili, ker mnogi avtorji navajajo številne pozitivne prednosti učenja na prostem. Pečavar (2010) med drugim zapiše, da učenje zunaj spodbuja praktično mišljenje, učinkovitost, vzpostavitev pozitivnega odnosa do narave, krepi samozavest, empatijo, timsko delo in samospoštovanje.

OSREDNJI DEL BESEDILA

Učenci 3. razreda so se ukvarjali s simetrijo, zbiranjem in predstavitvijo podatkov, iskanjem naravnega materiala določene dolžine, računali račune, ki so jih prebrali s QR kodami, skakali ter pri tem naštevali večkratnike, oblikovali geometrijske like in se igrali štafetni spomin, ki se je nanašal na geometrijska telesa. Izvedli smo 7 različnih dejavnosti:

- **Simetrija s telesi**: Na šolskem igrišču je rdeča črta predstavljala simetralo. Učenci so se razdelili v pare. Eden izmed učencev se je ob črti ulegel na tla (vseh delov telesa ni smel imeti ob telesu), drugi učenec se je moral uleči tako, da sta bili njuni telesi postavljeni čim bolj v simetriji;
- **Predstavitev podatkov:** Naša šola se nahaja v neposredni bližini prometne glavne ceste. Učenci so 2 minuti šteli promet, potem pa so morali pridobljene podatke z naravnim materialom predstaviti z grafom, ki so ga oblikovali na igrišču;
- **Prirejanje naravnega materiala ustreznim merskim enotam:** Učenci so dobili listke, na katerih so bile napisane merske enote za dolžino (mm, cm, dm in m). V naravi so morali poiskati predmete, ki bi jih merili z zapisanimi merskimi enotami oz. so dolgi 1 dm, 1 cm itd. Svojo izbiro so tudi utemeljili;

Simetrija

Predstavitev podatkov

Merjenje stopnice

- **Računanje s QR kodami:** Na veje različnih dreves smo privezali liste s QR kodami. Na listu sta bila poleg kode tudi ime in fotografija ploda dotičnega drevesa. Ko so učenci poskenirali kodo, se je pokazal številski izraz. Učenci so ga morali rešiti. Ko so rešili vse račune, so po vrsti zapisali imena dreves. Najprej so zapisali ime tistega drevesa, na katerem je bil rezultat številskega izraza najmanjši, zadnje pa ime drevesa, kjer je bil rezultat največji;
- **Večkratniki, večkratniki ven:** Na tla smo s kredo narisali pravokotnik in ga razdelili na šest enakih kvadratov. Učencu smo določili, katere večkratnike naj našteva. Večkratnike za naštevanje se lahko tudi žreba. Prvi učenec je sonožno skočil v prvo polje in rekel »večkratniki, večkratniki ven« ter skočil ven iz polja. Nato je moral sonožno skočiti po vrsti v vseh šest kvadratov in v vsakem našteti enega izmed določenih večkratnikov;
- **Oblikovanje geometrijskih likov:** Učenci so naredili krog in pri tem držali večjo zvezano vrv. Iz vrvi so morali oblikovati različne like. Postaviti so se morali torej tako, da je vrv predstavljala npr. kvadrat;
- **Štafetni spomin:** Predhodno smo izdelali 2 kompleta igralnih kart za igro spomin na temo geometrijskih teles. V vsakem kompletu je bilo 6 parov. Na polovici kart so bila narisana geometrijska telesa, na drugi polovici pa je bilo zapisano njihovo poimenovanje. Karte, na katerih so bili narisani geometrijski liki, smo na približno en meter razdalje položili pod stožce, ki smo jih postavili v ravni liniji. Naredili smo dve liniji (za vsako skupino svojo). Pri igri so se učenci razdelili v dve skupini in postavili v dve koloni (kot za štafetne igre). Poleg prvega tekmovalca smo na tla pod stožec položili karte z imeni geometrijskih teles. Ko se je igra začela, je prvi tekmovalec vzel prvo karto z imenom geometrijskega telesa. Stekel je do enega izmed stožcev in pogledal karto. Če je našel par, ga je prinesel učitelju in se postavil kot zadnji v kolono. Če para ni našel, je stekel nazaj do sotekmovalca in mu predal karto z imenom. Tudi ta je stekel do enega izmed stožcev in pogledal, kaj je pod njim. Učenci so si med seboj lahko pomagali tako, da so sotekmovalcu povedali, katero telo se skriva pod stožcem. Zmagala je tista skupina, ki je prva našla vseh šest parov.

Štafetni spomin

Sestavljanje besede

Učenci 4. razreda so se igrali lov na zaklad oz. recept. Za uspešno reševanje so morali poznati matematično besedišče, pravila pisanja števil z besedami, vrstni red reševanja številskega izraza z oklepaji, vsebine, ki se nanašajo na dele celote, pretvarjati merske enote in rešiti kombinatorični problem. Dobili so recept, na katerem

so manjkale količine sestavin ter nedokončana zadnja poved, ki je razkrila, kaj se posuje po stopljeni čokoladi. Poleg nepopolnega recepta so dobili 7 barvnih listkov. Na vsakem izmed njih je bilo zapisano vprašanje. Če so nanj (s pomočjo namigov) odgovorili, so dobili količino posamezne sestavine ter na ta način dopolnili recept.

Najprej so morali na ograjenem šolskem igrišču poiskati 7 skritih listkov z namigi. Listek z namigom je bil enake barve kot listek z vprašanjem. Uporabili smo torej 7 različnih barv. Vprašanja in namigi so bili naslednji:

- **1. vprašanje:** Koliko g sladkorja potrebujemo?
  Namig: Na okenski polici pomočnice ravnateljice poišči tablico in listek. Poslušaj posnetek z naslovom Sladkor. Kolikokrat slišiš besedo sladkor (ne npr. sladkorja)?
  Rešitev: Učenci so na posnetku slišali pet omenjenih besed. Poiskali so listek ter izračunali, da potrebujejo 100 g moke.
  Na listku je bilo napisano: Število besed pomnoži s 5. Temu število prištej število 20. Dobljeno število deli z 9. Število, ko ga dobiš pomnoži z 10. Potrebujemo še enkrat več g sladkorja, kot si dobil zadnje število;
- **2. vprašanje:** Koliko g mletih orehov potrebujemo?
  Namig: Pojdi do točke, ki je označena na zemljevidu. Tam poišči meter in izmeri dolžino prve požarne stopnice. Koliko metrov meri? Koliko cm meri? Koliko dm meri? Orehov potrebujemo toliko gramov, kolikor cm je dolga stopnica.
  Rešitev: Učenci so brez težav poiskali točko, ki je bila označena na zemljevidu in tam našli meter. Izmerili so požarno stopnico in ugotovili, da potrebujejo 100 g mletih orehov;
- **3. vprašanje:** Koliko g moke potrebujemo?
  Namig: Pri kolesarnici poišči 6 sladolednih palčk. Sestaviš lahko 2 števili. Pravo število je tisto, ki se piše kot ena beseda.
  Rešitev: Na vsaki palčki je bila napisana ena črka. Sestavili so lahko besedi tristo in sto tri. Pravilen odgovor je torej 300;
- **4. vprašanje:** Koliko g masla potrebujemo?
  Namig: Pri vhodu v garderobo je igrača.
  Rešitev: Pri vhodu v garderobo so učenci našli plišasto igračo. V njej je bilo skritih več listkov, zvitih v obliko zvezde. Učenci so jih morali odviti, da so našli številski izraz z oklepajem. Izračunali so, da potrebujejo 200 g masla;
- **5. vprašanje:** Koliko rumenjakov potrebujemo?
  Namig: Na okenski polici zbornice poišči škatlo s kinetičnim peskom. Poišči in preštej kroglice. Te kroglice predstavljajo jajca. Za piškote potrebujemo tretjino jajc, kolikor kroglic je v škatli.
  Rešitev: Učenci so v škatli našli 6 kroglic, kar je pomenilo, da potrebujemo 2 rumenjaka;
- **6. vprašanje:** Koliko g mlečne čokolade potrebujemo?
  Namig: Pri hišnikovi garaži poišči škatlo. V škatlo daj roko in potipaj, koliko storžev in koliko drevesnih palčk je v vrečki. V škatlo ne glej. Iz nje ne smeš ničesar vzeti ali stresti. En storž predstavlja eno stotico, 1 drevesna palica pa 5 desetic. Katero je to število, ki nam pove, koliko g čokolade potrebujemo?
  Rešitev: Učenci so s tipanjem ugotovili, da sta v škatli 1 storž in 2 drevesni palčki, kar pomeni, da potrebujemo 200 g mlečne čokolade;
- **7. vprašanje:** Kaj posujemo po stopljeni čokoladi?
  Namig: Pri hotelu za žuželke so 4 piramide in skrinjica. Piramide ti bodo pomagale odkleniti skrinjico.
  Rešitev: Učenci so našli štiri piramide in s ključavnico zaklenjeno skrinjico. V vsaki piramidi je bilo zapisalo eno število. Ta števila so bila 0, 0, 0 ter 6 oz. 9 (odvisno, kako so število obrnili). To je pomenilo, da so imeli za odklenit ključavnico 8 možnih kombinacij. V skrinjici, ki so jo odklenili, so se skrivali lešniki, mleti kokos, čokoladni srčki in okrasni bomboni, se pravi sestavine, ki jih potresemo po stopljeni čokoladi.

Recept smo tudi preizkusili in spekli okusne orehove piškote.

Kar nekaj opisanih dejavnosti je mogoče spremeniti, nadgraditi oz. popraviti in jih uporabiti pravzaprav pri vse učnih predmetih v osnovni šoli. Lov za recept je vsebinsko mogoče brez večjih težav spremeniti za višje ali nižje razrede osnovne šole. Lahko pa se ga spremeni tudi za druge učne predmete in se uporabi le namige. Pri igri Večkratniki, večkratniki ven se jo lahko spremeni tako, da je našteva poljubne pojme npr. dneve v tednu, reke, planete osončja, geometrijske like . . . Ravno tako velja za štafetni spomin. Na kartice lahko napišemo kemijske elemente in njihove simbole, sklone in njihove vprašalnice, živali ter skupino, v katero spadajo ipd.

Učencem so bile dejavnosti všeč. Uporabiti so morali različna čutila. Pri aktivnostih so sodelovali in zelo uživali. Bili so motivirani. V ospredju je bilo tudi sodelovanje, saj so dejavnosti potekale v skupinah. Pri lovu na recept so sodelovali vsi člani skupine in predlagali, kako posamezno nalogo rešiti oz. se lotiti reševanja. Večino aktivnosti so sprejeli kot igro. Najbolj so uživali pri štafetnem spominu in lovu za receptom. Učenci so povedali, da si želijo več takšnih aktivnosti.

Dejavnosti so vključevale različne učne pristope. V ospredju je bilo učenje na prostem. Pri obeh razredih je bila vključena sodobna računalniška tehnologija. Dve od sedmih dejavnosti, ki so bile namenjene učencem 3. razreda, sta temeljili na igri (večkratniki, večkratniki ven ter štafetni spomin). Učni pristop skrivnostnost je bil v ospredju pri učencih 4. razreda. Naloge so bile zelo raznolike pa tudi zabavne.

ZAKLJUČEK

Z učenci 3. in 4. razreda smo v okviru podaljšanega bivanja na prostem izvedli več dejavnosti, s katerimi smo ponovili različno učno snov matematike. Aktivnosti so bile glede na zastavljene cilje primerne. Učence so motivirale. Pri aktivnostih so se zelo zabavali. Med seboj so sodelovali in si pomagali. Pomanjkljivost lova na recept je ta, da za učitelja zahteva veliko priprave. Veliko časa vzame oblikovanje samih namigov kot tudi priprava materiala. Med lovom na recept učitelj učence le opazuje in po potrebi usmerja oz. daje dodatne namige. Dejavnosti je težje izvesti, če v neposredni okolici šole ni dovolj prostora. Kljub vsem pomanjkljivostim menimo, da se splača ustvarjati in izvajati takšne in podobne dejavnosti, saj učenci pri tem res uživajo in sodelujejo.

Viri in literatura

Koncept. Razširjeni program: program osnovnošolskega izobraževanja. Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli (2005). Ljubljana: Ministrtvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Pečavar, Ž. (2010). *Connection with nature and awareness as primary goals of outdoor education*. V: Encountering, experiencing and exploring nature in education: 10th annual EOE conference, str. 175–178.

Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika (2011). Ljubljana: Ministrtvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Kratka predstavitev avtorice

Članek je pripravila dr. Maja Škrbec, prof. Je profesorica razrednega pouka in doktorica znanosti poučevanja na razredni stopnji. Na OŠ Notranjski odred Cerknica je zaposlena kot pomočnica ravnateljice. Poučuje učence na razredni stopnji in se ukvarja z nadarjenimi učenci.

Vrtača – večnamenski prostor

Vrtača; A sinkhole – a multipurpose area

Sabina Stopar
Center šolskih in obšolskih dejavnosti

Izvleček

Učno vsebino sem zastavila kot medpredmetno aktivnost s poudarkom na športni dejavnosti v naravnem okolju (vrtača) z naravnimi in umetnimi rekviziti in jo nadgradila z inovativnima pedagoškima pristopoma – Modelom roke in Estetskim pristopom.

Skozi naloge v naravnem okolju so spoznavali kraški pojav – vrtačo, simbol Bele krajine – brezo, se urili v raznih gibalnih nalogah, se preizkusili v igri disk golfa, plezali v naravnem okolju. Pri izvajanju aktivnosti so uporabljali naravni prostor, naravne in umetne rekvizite (vrtača, vrv, leseni obroči . . .). Pri estetskem pristopu so občutili okolje tako, da so pri evalvaciji na dnu vrtače (moj prostor) občudovali okolico z vsemi čutili. Pozneje so svoje občutke na kratko zapisali. Pri iskanju naravne posebnosti jim je bil v pomoč ortofoto posnetek, slikovno in opisno gradivo. Možnost opravljanja nalog v lastnem zaporedju, ritmu in prosti izbiri lastnih petih aktivnosti (odprti krog) je učence dodatno motiviralo za delo, saj so se počutili samoodgovorne za svoje početje. Vse aktivnosti so prenosljive v druga okolja.

Ključne besede: Bela krajina, estetski pristop, model roke, odprti krog, ortofoto posnetek, šport, vrtača

UVOD

Dom Lipa se nahaja v manjši vasi Črmošnjice na obrobju Bele krajine. Ko obiskovalci stopijo iz doma na plan in raziskujejo njegovo okolico, hitro opazijo v neposredni bližini dve jami. Večinoma učenci ne prepoznajo naravnega pojava. Želela sem jim približati neznano s pomočjo lastne izkušnje. Vse aktivnosti potekajo na prostem v svojstvenem okolju, v/ob vrtači. Medpredmetno sem povezala športne aktivnosti z naravoslovjem (prostor izvedbe, gradnja vrtač v mivki, breza). Na nevsiljiv in spontan način se inovativno prepletata dva različna pedagoška pristopa (Estetski pristop, Model roke).

OSREDNJI DEL BESEDILA

Aktivnost sem izvajala z učenci, starimi od 6 do 12 let, udeleženci počitniškega tabora v domu Lipa v Črmošnjicah. V uvodu smo si z učenci ogledali okolico doma. Iskali smo nenavadne tako naravne kot nenaravne pojave. Učenci so poročali o opaženem. Podala sem ustna navodila za delo. Vrtačo so v manjših skupinah v okolici doma Lipa iskali z ortofoto posnetkom, opisom in slikovnim gradivom le-te. Z lastnimi dognanji so uvideli, da sta v bližini dve luknji, ki nista plod človeških rok. Videno so opisovali in določili obliko vrtače. V peskovniku so nato ustvarjali model vrtače najprej v parih, kasneje spontano v skupinah. Učenci so usvojili pojem kraški pojav – vrtača.

Za potrebe povezovanja športa v naravnem okolju in doživljanja okolja so se aktivnosti dogajale ob domu CŠOD Lipa v/ob naravni »luknji«/vrtači. Udeleženci so v manjših skupinah (3–5 otrok) sledili poligonu, naloge so bile predhodno predstavljene in demonstrirane.

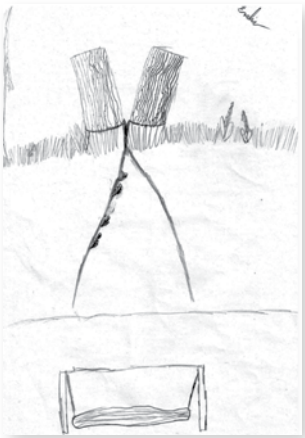

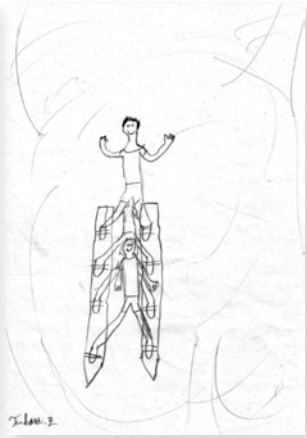

Oblika dela je bila odprti krog. Lotili so se jih po lastnem vrstnem redu na določenem prostoru. Poiskati in opraviti so morali naloge na izbranih petih od možnih šestih postaj. Glede na čas in interes so lahko naloge opravili večkrat. Na prvi postaji so s pomočjo talnih igral (hlodi) opravljali gibalne naloge (ravnotežnostne in spretnostne). Na drugi postaji je bil postavljen naravni plezalni poligon. S pomočjo požaganega drevesa – štora in plezalne vrvi so se učenci vzpenjali in spuščali po strmini vrtače ter opravljali razne naloge (npr. prenašanje predmetov). Na tretji postaji so pridobljeno znanje o novi športni igri (disk golf) preizkusili na terenu. Disk golf koš je bil namreč postavljen na zunanjem robnem delu vrtače in učenci so morali vložiti veliko napora, da so premagali vse naravne ovire in z diskom zadeli v polno. Četrta postaja je bila pri simbolu Bele krajine – pri belih brezah. Spoznali so drevo. Raznovrstno so morali premagati talne ovire (obroče) v določenem zaporedju (stoje, po vseh štirih . . .). Imeli so možnost postavitve lastnega poligona. Na peti postaji so na smučeh za štiri premagovali zastavljeno pot. Pomembna je bila usklajenost vseh in ustrezna koordinacija. Na šesti postaji so s skakanjem v vreči premagovali določeno razdaljo. Učenci so lahko na posamezni postaji sami ustvarili svojo različico naloge in jo preizkusili. Spontano so se izzvali in medsebojno tekmovali, čeprav to ni bil moj namen.

Zaključili smo z evalvacijo učne ure na dnu vrtače. Učenci so izbrali svojo pot do tja. Razgrnili so blazine, se ulegli, zaprli oči in občutili naravni prostor. Svoje občutke so na kratko zapisali v obliki pisma ali ustvarili risbo. Občutili so mir in spokojnost, predvsem pa temperaturno spremembo (hlad) na dnu vrtače; nekateri celo srbečico zaradi srečanja s koprivami. Učenci so tudi demonstrirali svojstvene načine premagovanja določe-

ne ovire oz. naloge. Navkljub tekmovalnosti, ki je prisotna v tej starosti, so znotraj skupine uspešno sodelovali in opravili zadane naloge.

Uporabila sem znanje, ki sem ga pridobila na izobraževanjih (Model roke, Estetski pristop). Oba pristopa sem uporabila pri aktivnostih.

Okvir po Modelu roke predstavlja VRTAČA – večnamenski prostor: Kdo te bo o/pazil, kdo te bo upo/rabil? Med učno vsebino so spodbujene nadosebne vrednote pri učencih:

- spoštovanje in upoštevanje prihodnjih generacij (Znanje je nekaj, kar se naučimo, nekaj pa ga pridobimo. Slednjega lahko usvojimo z raziskovanjem, kako je to potekalo nekoč in kako le-to združiti s sodobnim načinom dela, da bomo čim manj posegali v naravno okolje ter da bodo potomci spoznali in ohranjali za bodoče rodove; igre in rekviziti zanje nekoč in danes, uporaba požaganega drevesa za spuščanje . . .);
- spoštovanje narave in skrb za stanje našega planeta. (Spoznavanje kraškega pojma in značilnosti vrtače, breze,).

Po Modelu roke so otroci pridobili kompetence za oblikovanje trajnostne prihodnosti:

- omogočiti učencem, da se zavedajo medsebojne povezanosti – jaz, ti in svet okoli nas (narava je prostor za sprostitev, gibanje, igro, skrb za ohranitev vrtač);
- omogočiti učencem sodelovanje, udeležbo, prevzemanje odgovornosti in usmerjanje lastnega učenja (učenci znotraj skupine delujejo po motu več glav več ve, npr. kako premagati ovire pri igri disk golf, pri plezanju; domišljija ne pozna meja);
- omogočiti učencem razumevanje in obvladanje lastnih čustev ter upoštevanje čustev drugih (pri neuspešnem poskusu . . .);
- dopustiti učencem, da prevzamejo odgovornost za lastno učenje in razmislijo o tem, kaj so se naučili in na kakšen način (npr. glede na povedano sami najdejo nove možnosti, nove izzive pri premagovanju ovir);

- omogočiti učencem refleksivno in kritično razmišljanje – upoštevanje različnih perspektiv za doseganje utemeljenih mnenj in odločitev (razumevanje navodila igre). Med izvajanjem učne vsebine učenci doživijo izkušnje kot so vzpodbujanje in povečanje radovednosti (kam gremo, kako in kaj bomo delali ...);
- vključevanje udeležencev z glavo, srcem in roko (uporaba pravega prostora, metod in načinov za premagovanje ovir ...);
- uporaba različnih metod in odkrivanje nečesa novega (s pomočjo razgovora, različnih metod in praktičnih aktivnosti se doseže cilj);
- omogočanje priložnosti za delovanje in uživanje v naravnem okolju (celotna dejavnost se odvija v naravi);
- povečanje občutljivosti in spodbujanje udeležencve povezanosti z lokacijo (boljše opazovanje okolice ter prepoznavanje objektov v njej, spoznavanje oblike, velikosti vrtače). Vključena so nekatera področja učenčevega življenja: povezanost z učenci samimi (med samim izvajanjem nalog, delitev del), povezanost z naravnim okoljem (premisliti in pogledati naokrog, kje bi bilo najbolje vreči disk, boljši stop pri plezanju glede naravnih danosti, občutenje narave);
- povezanost z okoljem, ki ga je oblikoval človek (doma lahko improvizirano postaviš poligon za igre ..);
- spodbujanje aktivnega prenosa znanja med izkušnjo in po njej (kaj se da izboljšati, kako bi hitreje, bolje izpeljal nalogo).

Vključeni so ključni naravoslovni pojmi, kot so pretok energije (vstop in učenje v naravi – občutiš spokojnost,

mir, sproščenost), spreminjanje (požagano drevo kot sidrišče za plezanje/spuščanje v naravnem terenu, leskovi obroči kot rekvizit pri igri) in ravnovesje (pazi na naravo, prostor zapustiš takšen, kot si vanj vstopil).

Estetski pristop nudi možnost poljubne izbire vrstnega reda opravljanja nalog v določenem okolju (odprti krog) in v svojem ritmu. Eno nalogo po lastni izbiri so lahko izpustili. Všeč jim je bilo tudi, da jim ni bilo treba biti vedno z istimi otroki v skupini. Tako je marsikdo opravil nalogo na določeni postaji večkrat, saj ga je klic prijatelja pritegnil. Tovrsten način dela jih je dodatno motiviral pri izvajanju dejavnosti, saj so se počutili samostojno pri svojih odločitvah. Po najboljših močeh so se trudili izboljšati svoj rezultat.

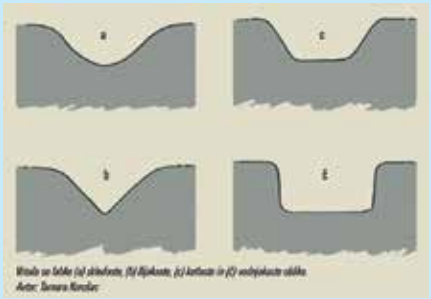
Ob evalvaciji si je vsak poiskal svoj poseben prostor na dnu vrtače in se neposredno vživel v okolje. Okolico so občudovali z vsemi čutili. Vse je pritegnil hlad pod orehovim drevesom. Vsi so začutili nižje temperature, bil je namreč zelo vroč poletni dan. Presenetil je pogled navzgor. Občutek ležanja v ogromni jami z odejo oblakov na nebu jih je navdušil. Ležati tako globoko, a hkrati imeti širok pogled in pregled nad celotno okolico. Opazili so, da breze, pod katerimi so se urili v poligonu, niso tako nizke in da so kljub razvejeni krošnji ohranile svojo »vitkost«. Ta poseben prostor je nudil zavetje pred zunanjim svetom, saj smo bili blizu, a vendar daleč od ponorelega sveta. V miru in spokoju so se posvetili svojim občutkom, ki so jih pozneje na kratko izlili na list

UČNI LIST

VRTAČA

VRTAČA JE ZUNANJI KRAŠKI POJAV.
IMA SKLEDASTO ALI LIJAKASTO OBLIKO IN RAVNO DNO.
GLOBOKE SO DO 10 METROV, ŠIROKE PA DO 50 METROV.

TVOJA NALOGA: POIŠČI JO V OKOLICI DOMA LIPA.

papirja. Že med izvajanjem aktivnosti so na lastni koži občutili neprijetno »božanje« kopriv. Vonj sosedovih cvetic je razvajal ležeče.

Skrite oblike so iskali s pomočjo ortofoto posnetka, slikovnega in opisnega gradiva. Videno so pozneje v mivki ustvarili. Makete vrtače so zasijale v vsej svoji lepoti, v vseh oblikah in velikostih.

Vse aktivnosti so prenosljive v druga okolja. Če ne bi imeli naravne vrtače v bližini, je na spletnih omrežjih veliko slikovnega in filmskega gradiva, ki bi lahko pripomogel k usvajanju znanja.

ZAKLJUČEK

Namen otrokom predstaviti in začutiti neznan naraven prostor v bližini urbanega prostora in jih medsebojno povezati s pomočjo raznolikih nalog, je bil dosežen. Učenci so izboljšali svoje kognitivne sposobnosti. Urili so se v fizičnih spretnostih. Spoznali in usvojili so kraški pojem – vrtačo.

Glede na interakcijo je bilo vidno, da so uživali v nalogah. Vidno je bilo menjavanje vlog pri opravljanju določenih nalog, saj vse vsem ne ustreza (strah pred

višino, slabša motorika). Pri evalvaciji so povedali, da jim je bilo všeč, da so lahko znotraj mini skupinic kadarkoli prestopili v drugo skupinico, da niso bili časovno omejeni in vodeni, a so imeli stalno podporo s strani učiteljice. Veseli so bili možnosti izbire zapisovanja ali risanja svojih vtisov ter časa za sprostitev. Večina stvari je bila zanje nova in se z njimi še niso srečali, zlasti okolje je predstavljalo nov igralni prostor. Pridobili so nove izkušnje in znanja, uporabna za življenje.

Tovrstno delavnico sem pozneje s skupino enako starih otrok, udeležencev počitniškega tabora, izvedla s pomočjo dveh sodelavcev. Motivacijski začetek in evalvacijo sem opravila skupaj z vsemi otroki. Vse ostale opisane naloge smo si učitelji razdelili. Otroci so prehajali po vnaprej določenih skupinah in po določeni časovnici naokrog. Tokrat smo bili bolj skrivnostni, saj niso vnaprej vedeli, kaj jih čaka in tudi z ostalimi niso mogli izmenjati lastne izkušnje. Vsi so bili aktivni na vseh postajah. Otroci so bili navdušeni.

Kratka predstavitev avtorice

Sem profesorica športne vzgoje. Pedagoške izkušnje sem pridobivala že v času študija (tabori, delo v planinskem društvu, poučevanje in drugo) in jih uporabila pri delu v šoli. Poučevala sem v osnovni šoli na razredni in predmetni stopnji ter v vrtcu. Trenutno delam v CŠOD, OE Lipa v Črmošnjicah kot učiteljica športnih vsebin.

Praznik črk s škratom Orehkom

Festival of letters with Orehek the dwarf

Fanika Strojin
OŠ Šentjernej, Podružnica Orehovica

Izvleček

Za prvošolce je veliko veselje, ko v šoli začnejo spoznavati in se učiti črke. Lepo je, če trenutek, ko spoznajo vseh 25 črk slovenske abecede, praznično obeležimo. V ta namen smo imeli v šoli prav poseben dan, praznik črk. Vse skupaj smo popestrili s škratom Orehkom. Naslednji dan, ko smo spoznali vse črke, je otroke v razredu pričakal napis PRAZNIK ČRK. Ko so to prebrali, so spraševali, če bomo res praznovali. Takrat pa nam je druga učiteljica izročila paket. V njem je bilo 7 oštevilčenih pisem. Začeli smo s prvim pismom, sledili smo navodilom in vsakič, ko so otroci izpolnili nalogo, smo prebrali naslednje pismo. Najprej smo imeli dejavnosti na prostem, nato še v učilnici. Prepletale so se dejavnosti slovenščine, glasbe in likovne umetnosti, vse pa je bilo povezano z abecedo, s črkami, z gibanjem in z ustvarjanjem. Dodatna motivacija za otroke je bila, da niso vedeli, kdo jim piše in da bodo to izvedeli, ko opravijo vse naloge. Sredi zadnje dejavnosti so otroci doživeli še eno presenečenje. V naš razred so vstopili učenci 4. razreda in povedali, da so nam pripravili krajši program, ker imamo praznik črk. Zapeli in recitirali so nam nekaj pesmi, nam čestitali in nam podarili darilce. V njem nas je čakalo še zadnje pismo. Izvedeli smo, da nas je skozi dan z nalogami in presenečenji popeljal nevidni škrat Orehek, ki živi v naši šoli, nas posluša, opazuje, ponoči pa pregleduje zvezke.

Ključne besede: abeceda, estetski pristop, male in velike tiskane črke, praznik črk, pristop skrivnostnost, škrat Orehek, šolsko dvorišče.

UVOD

Prvošolci pogosto zelo uživajo ob spoznavanju novih črk, njihovem zapisovanju, malo manj pa mogoče pri branju besed. Za učence je tudi pomembno, še posebej to velja za najmlajše, da imajo veliko priložnosti za gibanje v naravi, ustvarjanje in igro. Kadar lahko pouk oblikujem tako, da povežem vse troje skupaj, je učinkovitost zagotovljena. Prav v želji otrok in motiviranosti za spoznavanje novega sem videla priložnost za izvedbo praznika črk. Medpredmetno sem povezala slovenščino, likovno umetnost in glasbeno umetnost. Pri slovenščini sem zasledovala dva učna cilja. Učenci razvijajo predopismenjevalne zmožnosti. Učenci utrjujejo zapis velike in male tiskane abecede. Učni cilj pri likovni umetnosti je bil, da učenci ustvarjajo z naravnimi materiali. Pri glasbeni umetnosti pa, da ritmično izreko spremljajo z lastnimi glasbili in da učenci ustvarjajo nove pesmi. Pristopa učenja na prostem, ki sem ju uporabila sta bila estetski pristop in pristop skrivnostnost.

OD IDEJE DO IZVEDBE

Z učenci 1. razreda smo spoznavali veliko in malo tiskano abecedo naenkrat. Vsakodnevno so spraševali, katero novo črko bomo spoznali danes. Ta vedoželjnost in motiviranost se mi je zdela neverjetna, zato sem želela to nagraditi in hkrati motiviranost ohraniti do konca

Slika 1: Učenci so po šolskem dvorišču iskali črke, nato pa so jih lepili v tabelo po abecednem vrstnem redu.

šolskega leta. Še posebej so jim bile všeč male tiskane črke, ker so bile malo bolj zapletene od velikih in jih v večini še niso poznali. Pri dejavnosti je sodelovalo 15 prvošolcev podružnične šole Orehovica, izvedla sem jo 17. maja 2022, v štirih šolskih urah.

Zadnja črka, ki smo jo spoznali, je bila F. Naslednji dan je učence v učilnici pričakal napis PRAZNIK ČRK. Bili so radovedni, kaj posebnega se bo danes zgodilo, če bomo res imeli praznik. Predstavljali so si, da bi bili ves dan prosti in bi se igrali po svoje. Takrat pa je v našo učilnico prišla druga učiteljica in povedala, da je našla pošto za nas. Bil je paket, v njem pa 7 oštevilčenih pisem.

PRVO PISMO

Poiskali smo pismo s številko ena in ga odprli. V njem nas je najprej pričakala uganka.

25 JIH KORAKA,
A DRUGAČNA JE PRAV VSAKA.
KDOR DODOBRA JIH SPOZNA,
JE MED KNJIGAMI DOMA.

Učenci so kmalu uganili, da je rešitev ABECEDA. Brali smo dalje in izvedeli, da lahko vsako naslednje pismo odpremo, ko opravimo dane naloge. Ko bomo opravili vse naloge, bomo izvedeli, kdo nam pisma pošilja. Navodilo je še bilo, da se naj pripravimo in preobujemo ter gremo na šolsko dvorišče. Tam so bile na različnih mestih skrite črke abecede. Morali smo jih poiskati in nalepiti v priloženo tabelo. Pri dejavnosti so sodelovali vsi učenci, delo so si spontano razdelili.

DRUGO PISMO

Poiskati smo morali miren kotiček na šolskem dvorišču in vsi skupaj povedati abecedo. Nato smo morali na vsako črko abecede povedati eno besedo, kar opazimo v svoji okolici. Iskanje besed na prvi glas je otrokom šlo zelo dobro in smo dejavnost hitro opravili.

TRETJE PISMO

V tretjem pismu so nas čakale glasbene zadolžitve. Najprej smo morali ritmično izrekati abecedo v različnih ritmih, nato smo ritmično izreko spremljali z lastnimi glasbili. Igrali smo se tudi ritmični odmev z abecedo, ko so učenci drug drugemu govorili abecedo in zraven igrali na lastna glasbila, otroci pa so morali za njimi ponavljati. Abecedo so morali tudi zapeti na svoj ustvarjalen način. Nastale so zanimive izvedbe abecede. Učenci so se pri tem zabavali.

ČETRTO PISMO

V tem pismu so dobili navodilo, da se »prelevijo« v pesnike in poskušajo na poljubno črko abecede sestaviti pesmico. Naloga jim je dobro uspela, nastalo je nekaj rim:

III, IGLA PA KRIČI.
FFFFFFRNIKOLA SE KOTALI IN SE ZALETI. FLOP.
ZVEZDICA ŽE SPI. ZIZIZIZIZI.
GU GU GU. GUGALNICA ZAGUGAJ ME. GU GU.
E E E, GRE NA GORE.

PETO PISMO

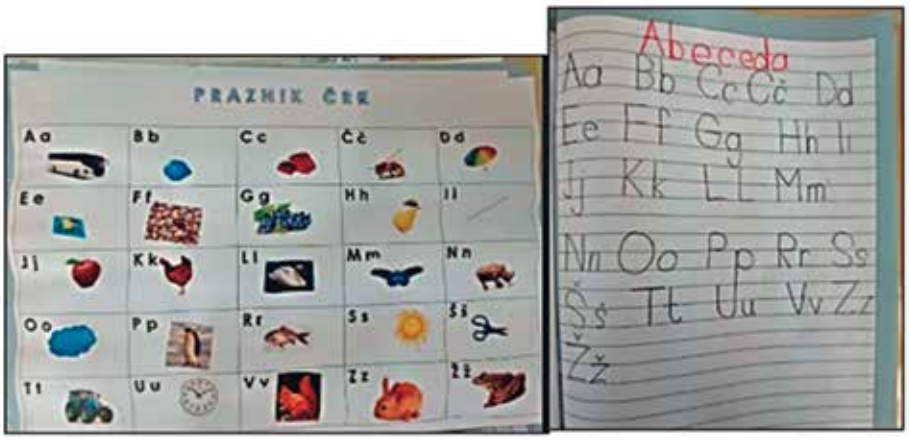
Po uspešno opravljeni četrti nalogi, smo odprli peto pismo, kjer smo dobili navodilo za novo dejavnost na šolskem dvorišču. Samostojno ali v paru so morali učenci sestavljati posamezne črke ali besede iz naravnih materialov, ki jih najdejo v okolici šole. Učenci so bili zelo iznajdljivi in ustvarjalni, vsi so zapisovali besede in vsi so uporabili velike tiskane črke. Spodbujala sem jih, naj poskusijo zapisati kakšno besedo še z malimi tiskanimi črkami, vendar so hitro ugotovili, da je to težje in so vztrajali pri velikih tiskanih črkah.

ŠESTO PISMO

V tem pismu smo prebrali, naj se ponovno vrnemo v učilnico, kjer učence čaka samostojno delo. Vsak je dobil učni list s preglednico in abecedo ter učni list s sličicami. Glede na začetni glas so morali sličice razporediti k ustrezni črki. Ko je učenec končal s to dejavnostjo, je moral čimbolj natančno in estetsko zapisati veliko in malo tiskano abecedo.

Slika 2: Ustvarjanje učencev iz naravnih materialov.

Slika 3: Učenec je ustrezno razvrstil sličice v preglednico glede na začetni glas besede in estetsko zapisal abecedo.

SEDMO PISMO

Učenci so se zelo razveselili sedmega zapisa. V glino in modelirno maso so morali s palčko vpisovati črke in okraske. Pri tem so zelo uživali. Zgodilo pa se je še eno presenečenje. V našo učilnico so vstopili učenci 4. razreda. Povedali so nam, da nas želijo tudi oni razveseliti ob našem prazniku, zato so nam pripravili krajši kulturni program. Zapeli in recitirali so nam nekaj pesmi, nam čestitali in nam podarili darilce. V njem nas je čakalo še eno pismo, ki smo ga prebrali, ko smo opravili z likovno nalogo.

ZADNJE PISMO

Z nestrpnostjo smo odprli še zadnje pismo, ki smo ga dobili. V njem je bila razkrita skrivnost tistega dne. Takole je pisalo:

DANES STE IMELI LEP PRAZNIK ČRK. PRAV PRIJETNO SE ZABAVAM, KO VAS OPAZUJEM, KAKO ZAVZETO REŠUJETE MOJE NALOGE. VSE TE NALOGE IN PRESENEČENJA SEM VAM PRIPRAVIL DROBEN ŠKRAT, KI ŽIVIM V VAŠI ŠOLI IN SEM PODNEVI NEVIDEN, PONOČI PA SE VESELO SPREHAJAM PO UČILNICAH, PREGLEDUJEM VAŠE ZVEZKE IN BEREM KNJIGE V KNJIŽNICI. JAZ SEM ŠKRAT OREHEK IN PRAV SUPER SE IMAM V VAŠI ŠOLI OREHOVICA. BODITE TAKO PRIDNI IN VEDOŽELJNI ŠE NAPREJ, POŠILJAM PA VAM ENO MALENKOST, DA SE BOSTE MALO POSLADKALI.

LEPO VAS POZDRAVLJAM

ŠKRAT OREHEK

Otroci so ostali odprtih ust in presenečeno zrli naokrog po razredu. Pri nekaterih se je že prebudila domišljija in so začeli razlagati, da so ga najbrž videli na hodniku, na stranišču, v knjižnici . . . Pismo smo prebrali še enkrat in ugotovili, da škrata ne moremo videti podnevi, ker je neviden, ponoči pa nas ni v šoli. Potem so se otroci spomnili, da ko smo imeli noč knjige in smo spali v šoli, bi ga pa lahko videli. Povedala sem jim, da takrat sem ga videla pa jaz, saj jih je celo noč pokrival in jim rahljal vzglavnike. Bili so zelo zadovoljni. Vse dejavnosti so jim bile zanimive, bili so ustvarjalni, pokazala se je pozitivna klima, ki vlada med otroki, pripravljenost, da priskočijo na pomoč drug drugemu, vse skupaj pa zato, da dosežejo skupni cilj, opravijo naloge in ugotovijo, kdo jim je pripravil praznik.

Dogodek, ki sem ga učencem pripravila, se mi je zdel zelo na mestu in uporaben. Ostal je tudi v spominu otrok. Tudi učenci 4. razreda, ki sem jih skupaj z njihovo razredničarko prosila, da nam pripravijo krajši program, so zelo uživali v pomembni vlogi in so radi sodelovali. Da bodo prvošolci praznovali praznik črk, so bili seznanjeni že nekaj dni prej, vendar so to skrivnost obdržali zase. Za prvošolce je bil dan res lep in nekaj posebnega.

ZAKLJUČEK

Praznik črk se je izkazal kot odličen zaključek spoznavanja črk. Ta poseben dan je bil namenjen izključno otrokom, pristop skrivnostnost pa se je izkazal za nadvse učinkovit pristop. Vse naloge, ki so jim bile dodeljene, so z navdušenjem opravili. Dejavnost je potekala deloma v učilnici in deloma na šolskem dvorišču. Tokrat sem imela v oddelku 15 otrok in bi se z njimi lahko sama odpravila tudi kam dlje od šole. Vendar je bilo šolsko dvorišče za načrtovano dejavnost primerno, na njem sem lahko pred poukom skrila črke za prvo dejavnost. Otroci, ki so prihajali v šolo, me pri tem niso opazili, ker je vhod na drugi strani. Z dejavnostjo smo začeli takoj prvo uro, saj bi se lahko zgodilo, da bi naše črke opazili drugi otroci in jih pobrali.

Odlično je uspela tudi povezava s četrtošolci. Kljub temu da so ti učenci vedeli za praznik, ki ga pripravljam za prvošolce, so skrivnost obdržali zase in s svojo razredničarko vadili za nastop. Nekateri so imeli med mojimi učenci brata ali sestro in tudi oni niso vedeli, da pripravljajo nastop.

Bogato je zame spoznanje, kako malo je potrebno, da otroke odpelješ v domišljijski svet in kako zelo uživajo ob presenečenjih in skrivnostih.

Nad učinkovitostjo dejavnosti sem bila navdušena tudi sama in sem uživala ob otrocih, ki so tako z zanosom sodelovali. Podobne dejavnosti bom otrokom pripravljala tudi v prihodnje.

Viri in literatura

Razvedrilni kotiček. Uganke na črko A. (november, 2020). Ljubljana. Pridobljeno 10. 5. 2022, s http://osrj.splet.arnes.si/files/2020/11/Razvedrilni-koti%C4%8Dek-Uganke-na-%C4%8Drko-A.pdf.

Slika 4: Učenci so se ustvarjalno likovno izražali.

Kratka predstavitev avtorice

Sem Fanika Strojin, učiteljica razrednega pouka. Na OŠ Šentjernej sem zaposlena 15 let, zadnja 3 leta poučujem na Podružnici Orehovica. Trenutno sem razredničarka v 2. razredu, pred tem pa sem več let poučevala v 1. razredu. V svoje delo rada vključujem nove pristope, všeč mi je poučevanje v naravi.

